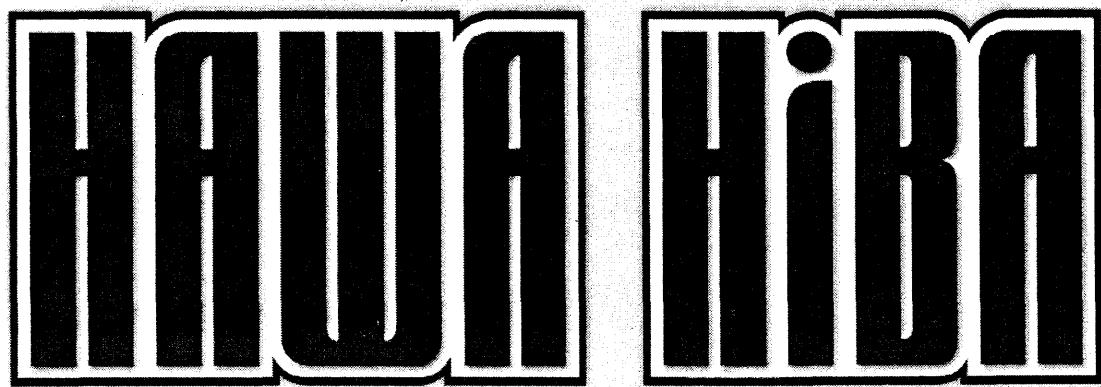

№ 45 (202) 8 лістапада 2000 г.

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Памерла Мод...

Колькі разоў яна памірала на сцене, і вось цяпер — у жыцці. Катастрофа здарылася 12 кастрычніка: інсульт, шпіталь, безнадзеянасць... А 6 лістапада надышоў непазыбжны фінал. І цяпер мы мусім жыць без Стэфаніі Станюты. Цяжка! У сваё 95 гадоў яна была маяком — адзінкай, і якім жа кантоўным аскепкам клясычнае акторскае традыціі, носьбітамі якой былі калісці Рахленка, і Ржэцкая, і Глебаў-Сарокін.

Цяпер гэта традыція скончылася, і, хаты нехта яшчэ самаўпэўнена прэтэндуе на яе спадчыну, на дварэ зусім іншая тэатральная эпоха. Тэатр стаўся цацкаю для багатых, а нам застаецца толькі настальгічна згадваць назовы тых даўніх, амаль забытых пастаноўак, у якіх блісталі ў сваёй беспаруйнасці арыстакратычныя манеры Стэфаніі Станюты. А было яшчэ кіно: 34 фільмы за няпоўныя 30 гадоў.

Адзіным домам Станюты заўжды заставаўся Купалаўскі тэатр. Яна прыйшла сюды ў 1932 г., маючи за плячымі 6 гадоў вучобы ў Беларускай драматычнай студыі пры Маскоўскім тэатры Станіславаўскага і 6 гадоў працы ў Віцеб-

ску. Тут яна сыграла свае лепшыя ролі і сустрэла сваю сапраўдную герайню — Мод. Яны былі амаль аднагодкі: Станюта і 79-гадовая Мод, якая жыве ў чыгуначным вагоне, крадзе аўтамабілі і ходзіць на ўсе хаўтуры, бо ведае, што ўсіму свой час, і зусім яя хоча спазыніца на сваё пахаванье. Тут, на хаўтурах, яна сустракае сваё каханыне — 19-гадовага баґаценькага інтарвэрта. Гэты хлопец — Гаральд — заліцаецца да яе і хоча зь ёй ажаніцца. Якой жа траба быць кабетай, каб мы паверылі ў праўду гэтага каханыня! И якой трэба быць акторкай, каб удыхнуць жывіцё ў бутафорскі ўмоўнае дрэва, якое становіцца сымбалем яе душы!

У фінале п'есы Мод памірае — добрахвотна, бо ёй адной дадзена зразумець непахісныя законы быцця. Так паміраюць на сцене. У жыцці ўсё інакш — болей празічна і напэўна больш трагічна. Мод памерла... Але назаўжды засталася каханыне. А калі не каханыне, дык несъмрятная памяць аб ім.

Юлія Андрэева

Мікалай Пінігін, рэжысэр:

— Пайшла цэлая эпоха, і ня толькі тэатральная — эпоха беларускай культуры. Чалавек, які бачыў спектаклі Меерхольда, Таірава, Станіславскага, вельмі адукаваны, вельмі сувядомы. Я ніколі не забуду, як мы ехалі на таксоўку пасля спектаклю "Гаральд і Мод" і яна паказвала: "А вось тут цар Мікалай II гладзіў мяне па галоўцы". Гэта пайшла цэлая вялікая эпоха, і замяніць яе няма каму, няма чым.

Віктар Манаеў, актор, выканунца ролі Гаральда:

— Скончылася цэлая эпоха Купалаўскага тэатру. Ей удалося праўжыць такое доўгое жыццё, такія цажкі і трагічныя часы, калі такое адбывалася і з Беларусі, і з тэатрам, і застацца пры этым такім съвётым чалавекам. Я думаю, што для Бога важней ня тое, на сколькі ты таленавіты, а сколькі съвяты ты ствараеш вакол сябе, кім бы ты ні быў — артыстам ці рабочым сцэны. Яна была чалавек-съвяты.

Анатоль КЛІЧУК

Успамін пра Клінтанана

Сымпатый амэрыканцу падзяліліся мік Бушам і Гарам. Але і той, і другі здаюцца палітыкамі другога эшалёну побач з Білам Клінтанам. Клінтан адъюндант малады і непераможны. Саксафоныст, лавэлас, лібрэл, міратворца, інтелектуал, улюбёнец Галігулу, муж амбітнай жонкі, каханак вялікай хірухі, першы прэзыдэнт мультымэдыйнай эры. 90-я застануцца ў гісторыі гадамі Клінтанам, як 80-я былі гадамі Рэйтана, Тэтчэр і Коля, 60-я — Кенэздзі і дэ Голя, 30-я —

Рузвельта, а 20-я — Пілсудзкага. А Клінтан застанецца прэзыдэнтам, які пакланіўся Курапатам.

Служба бысьпекі не рэкамендавала фатографаваць Клінтанана на вуліцах Менску, абязцаючы "стральбу без папярэдніння". Анатоль Кляшчук зрабіў пару кадраў, але нечыгэльных — менчукі вітаюць прэзыдэнта на плошчы Перамогі, тлум, ахоўнікі. Пасля Клінтан паехаў на перамовы з кіраўнікамі краіны. Сфатографаваць прэзыдэнта ЗША кар-

цела. Кляшчук ведаў, што Клінтан, магчыма, наведае таксама Курапаты. І Анатоль паехаў у Курапаты. Прыйшаркаў машыну на кальцавой і пайшоў напрасткі на курапацкую Галгофу. Выйшаў з хмызняку на паліну і ўбачыў водадаль проста пе-рад сабой Пазыняка і Клінтанана. "Ад хваляванняў ў мяне задръжалі руки", — расказвае ён.

Быў туманны зімовы дзень. У Курапатах аховы не хапіла, каб ачапіць увесы лес.

Беларускі Каштуніца — сякера пад лаўкай

У мінулую суботу адбылася Соймавая канферэнцыя БНФ. Абмяркоўвалі сцэнар будучай прэзыдэнцкай кампаніі. Вырашылі, што кандыдат ад апазыцыі мусіць быць адзін, і назвалі крытэрыі, якім ён павінен адпавядаць.

Беларускі Каштуніца, паводле фронтайскіх палітыкаў, мусіць быць незалежнікам, дэмакратам, гатовым да реформаў, мусіць разумець ролю нацыянальнае культуры і свабодна гаварыць па-беларуску. А яшчэ — трывалыя слова, мець кіраўніцкі досывед і досывед працы ў камандзе, быць неканфліктным, але цвёрдым у пазыцыі, ня мець аўтарытарных рысаў. Гэта ўсё, такіх бы мовіць, агульныя пажаданні, з якімі на стаў бы спрачацца ніхто. Хіба што сацыял-дэмакрат Статкевіч тут адпадае, бо і рысы аўтарытарнай ў яго ёсьць, і слова не стрымаў —

пайшоў на мінулыя выбары, чым разбуркіў свой удзел у камандзе — апазыцыйнай групе палітыкаў новай хвалі, і канфлікты — варта паказаць у тэлевізоры, як крычаў на мітынгу пра "цыганскую в...ка". Прынамсі, неураўнаважаны.

Але наступны блё — электаральныя характеристыкі — непасрэдна ўступае ў канфлікт з реальнасцю. Інакш кажучы, калі агульным характеристыкам больш-менш адпавядаюць усе 10-20 апазыцыйных лідэраў, дык у электаральнай частцы пачынаецца суцэльні «адсей».

Напрыклад, кандыдат у прэзыдэнты мусіць мець мінімальны адмоўны рейтинг. Штука цяжка вызначальна, калі ўвогуле реальный палітык апазыцыйных палітыкаў трымаецца на ўзроўні статистычнай памылкі. А нават і тыя тро-пяць палітыкаў, што на-

біраюць у аптыманіях ад аднаго да трох працэнтаў, маюць пераважна адмоўны реітинг. Што Пазыняк, што Шушкевіч, што хто-небудзь іншы. Вызначальць жа адмоўнасць ці станоўчасць реітингу палітыкаў, палітык, груба кажучы, ня ма- жацца, абы зусім на робіць памылак.

Дастаткова прыгадаць, што Анатоль Лябедзька быў адным з архітэктараў-стваральнікаў ціперашияня дыктытара, альбо паказаць кадры, як Вінцук Вячорка паліцік-сашуну дамову, каб гэта стала падставай для аргументаванага кампра- мітавання і недаверу да кандыда-

таў. Каб пасля гэтага галасаваць за іх, трэба ў першым выпадку моцна любіць Лябедзьку, у другім — мець трывалую нацыянальную сувядомасць. А і першым, і другім беларускі народ сённяня не вызначаеца.

Далей — адносныя характеристыкі — прэзэнтабельныя выгляд і камунікабельныя. Яны адносныя, бо, па-першым, вобраз карала робіць ягонае атачэнне, а па-другом, разам з ранейшымі крытэрамі гэтыя тэаксама не выключаюць узделу ў выбарах старых і новых лукашэнак. Зрошты, адзін прэтэндэнт тут адсяваецца — гэта барадаты матрос Шчукін. Наплённа, яго мелі на ўзвесе іміджмайкеры Фронту, калі дадзены непрэзэнтабельны выгляд.

Далей. Здольнасць упільваць на дзяржавы апарат. Тут могуць адпачываць усе, пра каго часта пішуць апазыцыйныя газеты і хто адназнач-

на вызываеца супраць Лукашэнкі. На апарат здольны ўпільваць той, хто выйшаў з намэнклатурой — Лявонав або Домаш. Але першы з іх не гаворыць па-беларуску, а другі — калгасынк. У тым сэнсе, што, адмаўляючы партработніку Лукашэнку, з чаго б гэта галасаваць за партработніка Домаша? Калі ўжо перавыбіраць, дык аваязковая — кантрасна, чалавека зь іншымі характеристыкі. Каб не калгасынк, не начальнік і каб умеў па-інглішту, напрыклад. Ёсьць яшчэ Міхail Чыгір — «былінны багатырь», але ён свой «намэнклатурны рэурс» страціў на апазыцыйных прэзыдэнціх выбарах.

І потым, хто прыдумаў, што новага прэзыдэнта мусіць падтрымачаць намэнклатурой? Яна, бязволнай і безінцыятыўнай, будзе галасаваць, «як усе людзі».

Працяг на старонцы 3.

ТЭЛЕВІЗАР

Барацьба статыстаў

"Праект дзесяцігодзьдзя" надзвычай выгадны для Беларусі, але шанцаў на ягоную рэалізацыю вобмаль

У справе пабудовы газаправоду інтэрэсы Беларусі і Украіны сутыкнуліся. Кожная краіна хоча, каб новая труба пралягла на яе тэрыторыі. Інтэрэсы Кіева абараняе Варшава, якая бачыць у гэтым стратэгічную карысць. Пра Украіну дбайшы таксама Злучаныя Штаты Амэрыкі. З Польшчай і ЗША мусіць лічыцца і на заходзе, і на ўсходзе Еўропы.

Менск паведаміла Масква, і на выбар, які будзе рабіць інвестары, г.з.н. Бэрлін, Парыж і Рым, ён ніяк упłyваець на можа. Зусім ніяк, таму што гэты выбор будзе рабіцца не ў Маскве, якая сама стаць з працягнутай рукой, а інвестарамі. Пагатоў таму, што лукашэнкаўскі Менск разглядаеца ў съвеце як несамастойны суб'ект палітыкі. Мы хочам, каб "праект дзесяцігодзьдзя" ўзбагаціць нас, але нават на вольных падаць свае аргументы "за".

Але і Украіна нагадвае ў гэтай спрочцы хутчэй бясьцільнага назіральніка, бо на шалі можа паклассыці толькі сваю геапалітычную важнасць.

Выбар шляху, якім пройдзе газаправод, урэшце будзе залежаць ад таго, якую краіну – Украіну ці Беларусь – інвестары палічаць больш стабільным партнёрам.

Расея называе Украіну ненадзейным супольнікам, спасылаючыся на крадзяжы газу, якімі пэрыядычна займаліся над Дніпром у крэтыгні для ўкраінскай гаспадаркі момантам.

Галоўны аргумент Расеі – убогае эканамічнае становішча нашай паўднёвай суседкі, якое, пераконаючы яны, заўжды будзе вымушаць кіеўскія ўлады ісці на махінацыі. "Ніякіх капрывізіў з боку Польшчы і Украіны быць не павінна!" – з чыста маскоўскай прастечай заяўлюе Парыж віцэ-міністар замежных справаў Расеі Іван Іваноў. У якасці косткі Расеі кідае Польшчу, яе частку даходаў ад эксплюатацый газаправоду, а Украіне – заказ на вытворчасць трубаў. Польская даходы складаюць некалькі соцені мільёнаў даляраў (віцэ-прем'ер Польшчы Е.Штэйнгоф называў прыведзеную УПуцінім лічбу 900 мільёнаў "нерэальна").

Польша катэгарычна супраць выбару ў партнёры Беларусі, кіра-

ваний недэмакратычным, няўстойлівым і залежным ад Расеі рэжымам. Сярод яе аргументаў – нелегітымнасць менскіх органаў улады, разніцы якіх на маюць поўнай сілы, юрдычна сваволя лукашэнкаўскай адміністрацыі і яе непрадказальнасць, а таксама драматычная сітуацыя з правамі чалавека і нацыянальных груп, якія стварае глебу для "газаправоднага тэрарызму", што ўжо праявіўся ў 1997 годзе, калі невядомае "Беларуское Вызвольнае войска" высадзіла ў пазетра газавую трубу пад Відзом.

Другі ресурс польская нязгоды амежаваны: Расея шантажуе палікаў парспектыўай пабудовы трубы ў ахвад Польшчы па Балтыйскім моры, а Польшча вельмі важна, каб газаправод праішоў па яе тэрыторыі. З расейскага дурнога газу скрыстаць хочуць усе. "Нічога пра нас бяз нас!" – патрабуе Варшава. Яна хоча мець не дарадчы, а вырашальны голас у гэтай справе.

Беларусы сядзяць і маўчачь: як бы не на нашай зямлі мае пралегчы газаправод. Вось сапраўдная вага лукашэнкаўскага Беларусі на міжнародні арене – нуль.

Украіна кажуць, што балтыйскі варыянт – чисты блеф. Грошай на яго ня стане і ў ёўрапейцаў, ня толькі што ў "Газпрому". Зрэшты, у Кіеве ўважаюць, што і беларуска-

польска-славацкі газаправод – блеф. Пабудова яго каштавала б страшных грошей, тады як украінская транзитная газаправоды і найбуйнейшыя ў Ёўропе галіцкія газасховішчы выкарыстоўваюцца сёняння толькі на 70% пратускной магутнасці дыў лёгка паддаюцца мадэр-

ольнага пакету акций украінскіх газавых кампаній. Тады б, уважаюць у Кіеве, размовы пра крадзяжы сышлі б, інакш "Газпрому" прыйшлося б прызнаць, што ён сам у сябе крадзе. А перадаць украінскія газаправоды ўва ўласнасць "Газпро-

Валадзімер Цыбулько: "Ніводная краіна ад транзыту ня страціла"

Газаправодныя інтэрэсы Беларусі і Украіны сутыкнуліся. Якім будзе вырашэнне гэтага канфлікту? Гэтае пытаныне мы задалі дарадца прэм'ер-міністра Украіны Валадзімеру Цыбульку, вядомаму сваёй прыхільнасцю да беларуска-ўкраінскага стратэгічнага збліжэння.

— Расея, наколькі нам вядома, хацела б павялічыць экспарт газу ў Ёўропу на 50%. Украінская нітка газаправоду здолна павялічыць пропуск газу на 30–50% ужо цяпер. Зы іншага боку, на пабудову новага газаправоду ў Расеі німа дастатковая сродкаў. Ёсьць і іншы аспект: апошнія гады здабыча газу ў самой Расеі штогод скарачалася амаль на 10%, і, каб захаваць экспартны патэнцыял, Расея пераводзіла ўласных спажыўцуў з газу на мазут і вугаль. Гэта вымушае мяне трохі сумнівацца ў реальнасці плянаў пабудовы новага газаправоду.

— Беларусь, па-Вашаму, набудзе ці страціць, калі газаправод праляжа па яе тэрыторыі?

— Ад транзыту яшчэ ніводная краіна ня страціла. Транзыт – адназначны рэсурс. Усё залежыць ад таго, як ён выкарыстоўваецца. Ці ён будзе набыткам усіх нацыяў, ці толькі групам людзей. Але, аднойчы пабудаваны, газаправод ужо з тэрыторыі краіны нікуды ня зьнікне і будзе кінчыць ўзбагачэння беларусаў у любым разе.

— Дзмітры Карчынскі, былы

валадзімер Цыбулько – паэт, празаік, аўтар кнігі "Анёлы й міты" (1998), мэнеджэр культуры (быў працоўсцю шэрагу поп-выкананіц, у тым ліку культивара Аляксандра Панамарова), іміджмейкер (рэкламная кампанія партні "Рэформы і парадак" у 1997 г.). З 2000 г. – з прызначэннем рэфарматара В.Юшчанкі прэм'ерам – дарадца прэм'ер-міністра.

найшаша ў пэрспэктыве, Украіна ці Беларусь?

— Унутрана стабільнейша ёсьць Украіна: у нас ёсьць плянавыя падставы для эфектыўнага і реальнага эканамічнага росту. У нас у зямлі ёсьць рэальны ўласнік, гэта 6 млн. грамадзян. І яны за сваю зямлю атрымліваюць рэальныя падставы, якія сёліцца складам 50 даляраў у месяц – то, што грашы, хто цукрам, хто зборжам. Сёлета ўпершыню вырас аўтамобильны сельскагаспадарчай прадукцыі і ўпершыню дзяржава перастала выдзяляць мільярд даляраў на датациі калгасам. Нароцце, на 36% зменшыўся расход паліва і змазкі падчас пасляднай – тое, што ў калгасах працягнулася! Бюджэтныя паступленія сёлета выраслі на 48%. Вось яны – рэаліі эканамічнага аздараўлення. Ужо цяпер сярэдні ўкраінец жыве лепш, чым сярэдні расеец.

Мы ўжо прайшлі пэўны этап, які Беларусь яшчэ трэба працягніць.

Гутарыў Б.Т.

му" ў Кіеве адмаўляюцца. Дыў ЗША ніколі на гэта не пагадзіліся б.

Пікантнасць сітуацыі яшчэ і ў тым, што, як можна здагадацца па тых съведчаннях, якія пратачыліся ў прэсу, крадзяжы ажыццяўляліся з лёгкай рукі Крамля. А даходы ад продажу "скамуніканаў" паліў ішлі на толькі ў кішэні кіеўскіх прыдзяржаўных алігархаў, але перадусім у "чорную касу" маскоўскіх газавікоў і ўрадоўшчыц, абраных за гроши газавікоў.

Усё гэта прымушае моцна засумнівацца ў тым, што Беларусі сапраўдны съвеціць удзел у "праекте дзесяцігодзьдзя". А мы ўжо былі пакаплілі, што на дурнія станем жыць "удвая лепей".

Зрэшты, ці паплынуць гроши за транзыт у беларускую дзяржаўную скарбонку, нават калі газ пабяжыць па нашых пясочках? Думаю, шанцаў вышыганіць іх у Беларусі не націмат больш, чым у нейкай Смаленскай вобласці. Славасць сёнянняшній беларускай улады – вось прычына. У найлепшым выпадку нам сышліцца даўті, якіх мы так і так ня мелі б, чым вярнуць. Так што нікія прывалоўскія мільёны заўтра ў Беларусь не пацякуць. Хіба што Беларускаму Вызвольнаму войску будзе дзе разъміцца...

Усё ж выгода Беларусі ад будаўніцтва газаправоду на будучыню была б неаспречная.

Эканамічна: трубу будуюць адзін раз, а карыстаюцца дзесяцігодзьдзямі. І ці думала, ці знала савецкая Украіна, што савецкая акупацыя пакіне ёй набытак, каштаўнейшыя за вугаль Данбасу?

І геапалітычна: рэзка павысіцца зацікаўленасць Захаду ў нашай краіне і стабільнасць ў ёй. А Лукашэнка наўрад ці можа разылічваць на ўмацаванье сваіх пазыцыяў з пабудовай новае труба. Калі толькі ён не задумаў кульбіту ў сваёй падліткы.

Выгода будзе, калі станем паўнавартасна нацыяль і дзяржаўваю, якія будзе распараўджацца сваім багацьцем.

Барыс Тумар

Беларускі Каштуніца – сякера пад лаўкай

Працяг са старонкі 1.

Наступны крытэр — гэта аўтарытэт сярод розных, ня толькі культурніцкіх, эліт. Добрае пажаданне, якое фактычна дублюе патрабаваныя на меці адмоўнага рэйтынгу. Нарэшце, прымальнасць для сталіцы і рэгіёнаў. Гэты крытэр наўпаданы з тайнай думкай якраз пра Домаша, ба якраз Домашу ён з усяго сыпсу мусіць спадабацца найбольш (хочь наўрад ці ў Гомелі з большай ахвотай будзе галасаваць за заходніка-гарадзенца, чым за менчуку – закон псыхалёгі). І тут нам рагітам адкрываецца сапраўдны сэнс складаныя вышэйзгаданых характарыстыкаў. Апазыцыйныя лідэры ўскосна разважаюць над тым, якія яны самі мусілі бы быць, каб патрапіць у прэзыдэнцкое кресло. У сыпсу крытэраў міжвольна адбілася і слабасць, і боязь апазыцыі, яе імкненіе падбадзёрыць сябе і апраўдацца перад сабою. Што да рэальнага кандыдатаў, дыў ім тут і на пахне. Гэта як набыўшы штопары вы заселі вывучаць інструкцию да яго. Не таму, што ян ведае, як адкаркаваць бутэльку, а таму, што ўсялік адцівае гэты момант. Прывічна — у негатавасці апазыцыі да таго, каб узяць уладу ў краіне, у глыбокай унутранай звязкі да гэтай сваёй апазыцыйніцы, якую цяжка, а, па вялікім рахунку, і на хочацца пераадольваць. Гэта як кінць курыць. І трэба было б, але ж пакуль нішто не

прыўпера. Дыў і няма навошта. Беларускі народ, калі б яму далі прагаласаваць свабодна, наўрад ці будзе кіравацца нейкім сыпісам крытэраў. Я ні праста гэта гучыць, але вывіраць ён будзе душою. Пры гэтым у ўяўленні сваім ён будзе падстаўляцца пратанаваныя яму вобразы кандыдатаў — да Лукашэнкі — і пароўноўваць. Гэта і будзе галоўныя крэтыгіры выбару. Ці выйграе апазыція тут і паўніцтвам, ці за гэтакім паўніцтвам. Найкінечнік. Зрэшты, і пра Лукашэнку так кажуць. Толькі ж гэтым разам схаваць свае інтрыгі неміцам будзе націмат цяжкі, бо ў недэмакратычнай краіне такія "штуки" навідавою, калі яны робяцца ў апазыцыйным лягеры.

Што да фронтаўскага сыпісу, дыў ён паказвае, што сярод дзясяткі дзясяткі цяперашніх апазыцыйных лідэраў беларускага Каштуніца няма. Каштуніца — у другім эшалёне, сярод тых, чые кандыдатуры шырака не абміркоўваюцца. Самае галоўнае, што ён ёсьць і, дарэчы, найлепшым чынам адпавядае ўсім згаданым крытэрам. Пытанне — ці здолее аўтаднаная апазыцыя яго разгледзець і вылучыць.

Алесь Кебік

НАША НІВА т а з э т а т в а ё й д у ш ы

Увага: дэкада ільготнай падпіскі

Шаноўныя чытачы! РА "Белпошта" разам з рэдакцыямі беларускіх выданняў ладзяць акцыю "Дэкада ільготнай падпіскі". Толькі з 30 кастрычніка да 10 лістапада 2000 г. Вы можаце падпісацца на "Нашу Ніву" на 1-е паўгодзідзе 2001 г. па падпісных коштах бычугага кварталу 2000 г. Пазней падпіска на 2001 г. будзе даражэйшая ў 1,7 раза.

"Наша Ніва" - гэта 12 старонак інфармацый і камэнтароў пра падзеі ў Беларусі і съвеце штотыдня, беларускі погляд на ўсё, паўнакроўная беларуская культура, не зынявочная саветчынай, жывы голос незалежнага беларускага грамадства. Дык падпісваецца, калі ласка! Падпісны індэкс 63125. Падпіску на "НН" прымоюць на любой пошце, у любым шапку "Белсаюздруку".

Падпіска на шэсць месяцоў каштует (да 10 лістапада) 4032 рублі.
Паспяшайтесь на пошту!

Падпішы добрых людзей!

Урэдакцыі скончыліся грошы на падпіску

Дзякуючы нашаніўскай акцыі салідарнасці "Падпішы сябра" 60 нашых чытачоў, што ня мелі сродкаў, каб падпісацца на газету, атрымалі падпіску на "НН". Але цяпер грошы ў рэдакцыі скончыліся, а да нас звяртаючыя ўсё новыя людзі і бібліятэкі з просьбай падпісаць іх на газету, найбольш ужо просяць на першое паўгодзідзе наступнага году.

Усе, хто хаець бы дапамагчы добрым людзям падпіску, паведамце ў рэдакцыю. Дэкада ільготнай падпіскі дае магчымасць зрабіць гэта паводле ўраджайшай цане.

Наш тэлефон (017) 213-32-32, электронны адрес niva@user.unibel.by.

з Рәсей пра Рәсей

Таямніца "Курск"

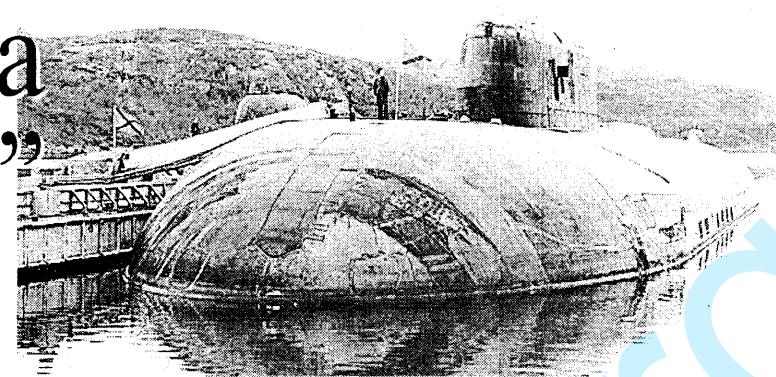
А можа, улады
жадаюць схаваць
праўду пра аварыю?

Дзеля чаго кіраўніцтва флоту праінструкціравала інфармацію ад нарвэскіх сэйсмолягіяў, якія 12 жніўня каля 11.30 зарэгістравалі два моцныя выбухі ў Баранцавым моры? Чаму нарвэжцы заўважылі іх здаўшы, а расейскія караблі, што знаходзіліся ў самым рабенне аварыі, якіх нібыта не адзначылі?

Адказ просты — кіраўніцтва ВМФ "перанесла" аварыю на 23.30, дзякуючы чаму доўгія рапарты ў Крэмлю набылі вельмі прыстойны выгляд. Выратавальная аперацыя пачалася нібыта адразу пасля катасрофы. На паперы "Курск" адшукалі ўмэнт, а не амаль праз суткі пасля катасрофы. І, што самае важнае, сам прэзыдэнт "адразу" даведаўся пра тое, што здарылася з субмарынай.

Апублікованы тэкст цыдулкі, якую адшукалі ў кішэні капітан-лейтэнанта Дзымітрыя Калеснікава, камандзіра сёмага адсеку, пацівярджае, што нарвэжцы мелі ражы. Але немагчыма нават больш-менш падрабязна даведацца, што менавіта Калеснікав напісаў. Спачатку вясеннае кіраўніцтва казала, што Калеснікав напісаў дзве цыдулкі — службовую і невялікі ліст да жонкі Вольгі. Потым яны зрабілі заяву, што ёсьць толькі ліст, вельмі асабісты, і таму яго аддадуць жонцы, а публікацыя ня будзе. Але ў Вользе да гэтага часу не паказалі ні аргументу, ні копіі таго, што перед съмерцю напісаў муж. Маўляў, ліст рассыпаецца ў мэлхах, і з'яўляецца абыходзіцца вельмі асцярожна, бо ён зьяўляеца важным доказам у съледстве па справе катасрофы.

Дзеля чаго нырцам загадалі замк-

Ілюзія недарэмной съмерці

Ствараеца ўражанье, што расейская мас-мэдія ў саўтартстве з вайскоўцамі ды чыноўнікамі спрабуюць напісаць вострасюжэтны раман "Трагедыя "Курск"" Некаторыя дэталі з'яўлююцца пакуль толькі абміркоўваюцца. Так, вайскоўцы ніяк ня могуць вырашыць, чыя субмарына пратараніла "Курск" — ангельская ці амерыканская. Відаць, тэорыя пра сутыкненне з сухагрузам была на вельмі ўдалай. Не такія ўжо ѹ добрыя падлодкі ў тых натаўцаў — хоць субмарына-прыўід і здолела незаўажана падбрасцца да "Курск", затапіць яго ды нябачна зьнікнуць, але пакінула-ткі алейную пляму на паверхні мора. Пільныя расейскія вайскоўцы яе (пляму, не падлодку) заўважылі ды асаромлі на ўесь съвет заходніх гора-канструктараў, чые субмарыны так неабачліва пакідаюць за сабой сляды. Канал РТР зрабіў з аперацыі выратавання тэлешоў. Хвалі, вецер, мільёны гледачоў. Для шчасльівага фіналу не ставала толькі жывых падводнікаў. Выйсьце знайшло — на экранах з'явіўся працяг талешоў "Эвакуацыя целаў маракоў". Падводнікаў ужо ніяма, а выратаваныя працягваеца.

Галоўны акцэнт на словаў "узыялі на паверхню", "передалі родным" Маракі на зямлі — ілозія поспеху "Курск" патапілі замежнікі — ілозія недарэмной съмерці. "Нягледзячы на тое, што элітажу ніяма ў жывых, мы ўзраз робім усё магчыма..." — ілозія невінаватасці.

Але́сі Кудрыцкі

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7190,	41	22:00 - 23:30	6010, 6170	49
	9615	31	06:00 - 07:00	9845	31
	15460	19		5995	49
				7295	41
				9750	31

Сярэдня хвалі — 576 і 612 кгц

Адрас: 220005 Менск -5, п/с 111; Vinohradskaya 1, Praha 110 00 CZ

Інтэрнэт: www.svaboda.org

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ"!

Юры Сыўрко

Ужываныя (або, як кажуць расейцы, "б/у") кіраўнікі прэзыдэнцкіх спраў памяняліся ролімі. Мяшчоны заўтас Іван Ціцянко паехаў рабіць грошы ў Москву, а ягоны расейскі калега па шчасці Павал Барадзін, які стаў дзяржаўным сакратаром пакуль фантомнае саюзнае дзяржавы Беларусі ды Рәсей, ўсё больш прыглядаеца да Менску.

"У сёлетнім бюджэце Саюзу з 2 мільярдаў 230 мільёнаў расейскіх рублёў толькі 2% пойдуть на патрэбы непасрэдна чыноўнага апарату", — паскардзіўся беларускім журналистам у Москве спадар Барадзін, якога такі стан рэчаў відавочна не задавальняе. Каб падправіць сваё фінансава становішча, ён хоча пракласці праз Беларусь новы транзытны калідор.

"Транспартны калідор, за які мянеш шмат крытыкуюць і які многім здаецца фантастычным, — не мае асабістай ідэі, мне яе прапануюць сусветна вядомыя фірмы, якія добра пралічылі ўсю выгаду праекту", — зазначыў сп. Барадзін, на арышт якога яшчэ ў студзені 2000 году быў выдадзены ордер жэнэўскай пракуратуры.

"Ордер выдаў съледчы суддзя Даніэль Дэво. Мы адвінавачаем Барадзіна ў адмывачны грошай тут у Жэневе, а не ў карупцы ў Рәсей", — распавёў мне Бэрнар Бэртуса, генэральны пракурор швайцарскага кантона Жэневэ.

Паводле ягоных словаў, швайцарскія фірмы "Mabetex" і "Mercata", што займаліся рэкант-

Калідор падсыленага

Павал Барадзін хоча пракласці праз Беларусь новую транзытную магістраль

рукцяй Крамля за панаваныя там Барыса Ельцина ды ягонага заўтас Паўла Барадзіна, перадалі розным расейским чыноўнікам вельмі вялікія сумы так званых камісійных.

"Пра Барадзіна мы ведаем вельмі шмат. Ён атрымаў надта вялікія сумы грошы", — заяўў спадар Бэртуса ў дадаў: "Агульная сума заможжаных сродкаў па справах фірмаў "Mabetex" і "Mercata" складае 65 мільёнаў даляраў, але я не могу ў інтаросах съледства сказаць, якай часткай гэтая сума належыць Паўлу.

Аднак агенцтва "ЮС.Ньюс" атрымала звесткі, што на жэнэўскіх банкаўскіх рахунках, якія кантроліруюцца спадаром Барадзінам, заможжаныя 11 мільёнаў даляраў. Цікава, што саюзны дзяржасакратар абяцаў падаць на праукратуру Жэневы ў суд за паклён, але потым пра ягоную позму ніхто нічога ня чуў. Ніякое афіцыйнае рэакцыі не было ѹ на чэрвеньскай праекту.

Сярэдня хвалі — 576 і 612 кгц

Павал Барадзін

не ім ельцынскае "сям'і" ды зноў абяцае: "Я буду судзіцца наконт гэтага з НТВ ды РТР. Я не кашалёк Сям'і, я да Сям'і адносінай ня меў, у мяне ёсьць толькі свая сям'я. Я прыйшоў у Крэмль у 93-м, тут быў бруд і смурод, а сёньняшнім прыгажосцю вы можаце бачыць самі. І ў саюзной дзяржаве мы пачнем такую ж будоўлю".

Будоўля, відаць, будзе не адна,

хоць нават міністар транспарту Беларусі Аляксандар Лукашоў сказаў на прэзідэнт канферэнцыі, што ня ведае, дзе адшукаць на будаўніцтва працівнага крамлёўскім летуценкам транспартнага калідору такія вялізныя грошы, а гаворка вядзеца пра мільярды далаўраў.

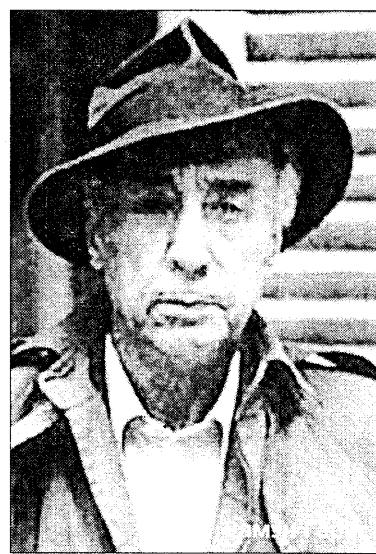
Павал Барадзін падзяліўся яшчэ адным праектам стагодзідза — пераводам саюзнага парламэнту ў Пецярбург. Наконт будаўніцтва парламэнтскага цэнтра ў Санкт-Пецярбургу на мяне выйшла дужа буйная рынктарская кампанія з гадавым абаротам 24 мільярды даляраў і гадавым прыбыткам 1 мільярд даляраў", — сказаў ён. Але ў Менску Аляксандар Лукашэнка, адказаваючы на мэйтингі, якія яшчэ краіны ўцігніліся ў гэтага справу, бо пакуль мы ня маєм усіх дакументаў".

Магчыма, і Беларусь ужо трапіла ў сеткі крамлёўскіх рэстаўратараў. Тут я маю на ўвазе толькі быўлыя справы Паўла Барадзіна. Бо ў новых ягоных праектах Беларусь пакуль яшчэ

стам, дык нам зусім не давядзенча займацца справай сп. Барадзіна. Калі ён будзе асуджаны ў Рәсей, нам ня трэба будзе рабіць гэтага ў Швайцарыі", — сказаў генэральны пракурор Бэрнар Бэртуса. Я спытаў яго таксама, ці лічыць ён цяперашняга дзяржасакратара беларуска-расейскага саюзны дзяржавы міжнародным чыноўнікам з адпаведным статусам. "Мяне гэта не хвалюе. Ён ня мае тут ніякага імунітэту. Гэта мела б значэнне, калі б ён меў такі імунітэт у Швайцарыі, але тут іншы выпадак", — адказаў спадар Бэртуса. Паводле ягоных словаў, ордэр на арышт можа дзейнічаць толькі на тэрыторыі Швайцарыі, а можа і ўса ўсёй Еўропе. Эўропе. Калі суддзіў выдае такі ордэр, ён не раскрывае ягона глыбіні.

Цікавым падающимі наступныя словаў галоўнага жэнэўскага пракурора: "Съледства яшчэ поўнасцю скончана, бо справа мае замежнія адгалінаванні. Я не могу зараз сказаць, якія яшчэ краіны ўцігніліся ў гэтага справу, бо пакуль мы ня маєм усіх дакументаў". Магчыма, і Беларусь ужо трапіла ў сеткі крамлёўскіх рэстаўратараў. Тут я маю на ўвазе толькі быўлыя справы Паўла Барадзіна. Но ў новых ягоных праектах Беларусь пакуль яшчэ

ВОСТРАЯ БРАМА

Гары і Гарэцкі

У Вільні адкрылі мэмарыяльную дошку на даме, дзе правёу маленства францускі пісьменнік Рамэн Гары

Рамэн Гары са сваёй маці патралі спачатку ў літоўскую Вільню, а затым акурат у савецкую, у Літоўска-Беларускую ССР, якая скончылася паходам Люцыяна Жалгоўскага і стала польскай. Ад тых трывогаў, якім Гарэцкі быў съведамы съведка, у Гары застаўся адно цьміны ўспамін. Матчына ўсымешка давала малому Гары адчуваць бездакорнае чысьціні й абароненасці. Ягнона Вільня — гэта сонечны горад дзіцячых летуценняў: «Кожную раніцу пад адзінаццаць гадзін маці ўбірала мяне ў найлепшыя строі, шафёр адчыняў дзвірку, мы сядалі ў машыну і цягам пары гадзін аўтамабіль з адкрытым верхам катаў нас па горадзе, дастаўляючы ўсе людныя месцы, дзе зъбіралася «прыстойная публіка»: у Рудніцкую кавярню, у батанічны сад і гэтак далей...»

Земавіт Фэдэцкі, перакладчык і крытык, ціперашні рэдактар аддзелу крытыкі варшаўскага часопіса «Twórczość», — адзін з тых людзей, што яшчэ малі памітаць тую віленскую эпоху. А то й самога Гары. Як быў малы, сп.Фэдэцкі жыў па суседстве з Гары, на рагу Пагулянкі і Тэатральнай, калі Польская тэатру. Ён уважае, што напісане Гары не дае дакладнага вобразу Вільні. Ані гораду, ані тых колішніх часоў.

І праўда, вобраз гораду маленства — вельмі асабісты. Для нас важна ўбачыць тое канкрэтнае адзінства часу і месца вачыма розных съведкаў. І такую магчымасць дае нам Мацей Мышка, ад імя якога Максім Гарэцкі вядзе расповед у сваім ра-

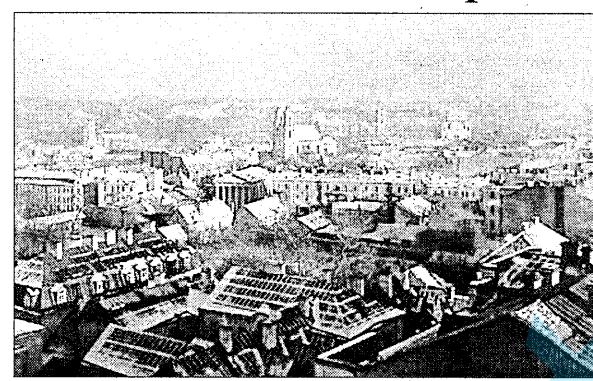
скай, ні польскай, ні расейскай правінцыі, дзе ў той час яшчэ не было фатографій, хітрык, вынайдзены майі маці, быў празмерна съмельм. І яна ў каты размагла змусіць нас на блуканыні па вялікіх шляхах, разам з усімі нашымі манаткамі.

Неўзабаве віленскім маднікам быў разасланы запрашэнны на ўрачыстае адкрыццё «Новага дому парыскіх мадэлляў» на вуліцы Вялікай Пагулянкі, 16 а чацвертай гадзіні...

Матчын хітрык складаўся з чыстага пі-ару, пра які да вайны ў Вільні ня ведалі. Маці Ніна разаслаў прыгожыя запрашэнны ў змысціла рэкламы ў газетах яшчэ да таго, як яе афішаванне напоўнілася реальнымі зъвестамі. Але «Новы дом парыскіх мадэлляў» на Вялікай Пагулянцы запрацаваў! А недзе побач пасяліўся І Мацей Мышка: «Прыехаўшы ў Вільню, я знойшоў сабе невялікі, толькі павярнуцца, але асобы пакойчылі на Вялікай Пагулянцы, недалёка ад кватэры дзядзькі Туркевича».

Людзі, што нас атачаюць, ці атакалі, кожны па-свойму, заставаюць намі прац усё жыццё. Яны пакідаюць нам сваё цену, якога ніхто ня мае магчымасці пазбыцца. Што Гары, што Гарэцкага атакалі ў Вільні тысці людзей, якія мудрагестым чынам маюць магчымасць тримаць і нас у абдомінах свае энэргіі. Ганна, Валянціна, Юзік, Ян... Альбо, напрыклад, нейкі пан Пякельны, пра якога Гары распавядаў і ангельскай каралеве Элізабет II, і генэралу дэ Голлю, і цэламу съвету з trybuny AAN...

«Сярод жыхароў дома №16, на вуліцы Вялікай Пагулянкі быў нейкі пан Пякельны. Ня ведаю, пры якіх абставінках працкі гэтага найладнішага чалавека атрымалі гэтаке прозвішча, але я ўпершыню бачыў, каб прозвішча гэтак не вязалася з чалавекам, які яго насяў... Пан Пякельны быў падобны да са-мотнае, пэдантычнае й заклапочанае мыши. Ен аднойчы запрасіў

меня да сябе ў шчодра пачаставаў цукеркай і рахат-лукумам... І вось нароўшце прагучала кранальная просьба, крык душы, прызнаныне ў незацуглянай і таемнай ягонай амбіцыі, што затулілася ў ціхіх мышыных грудзях...

— Дык вось! Калі ты будзеш супстракацца з ульвівымі і выбітнымі людзьмі, пабяцай, што скажаш ім...

Рантоўна дзёрзкі агонь фанабэрый блісніу ў вачах мыши.

— Абцай, што скажаш ім: на вуліцы Вялікай Пагулянцы, у даме №16, у Вільні, жыў пан Пякельны...

Мышка Мацей, які жыў на Пагулянцы побач, байдай, ня меў гэткіх амбіцыяў. Яму бачыліся блізкія межы агульнага шчасця й росквіту Бацькаўшчыны. Ен не паспяў зазірнуць за тыя даляляльды, за якімі разгарнуліся найталоўнікі падзеі *Жыцця пад сабою* годзьдзя. Ягоны стваральнікі загінуў незадоўга да таго, як была съцерта мяжа паміж Заходнім Беларусі і БССР і задоўга да таго, я скончылася нечуваная вайна, і Вільня, паводле зъбегу акалічнасцяў, стала сталіцай іншага краю. Недзе прапаў і Мацей Мышка, той

Францыю. Поль Паўловіч выдатна згуляў сваю ролю. Гэтак выдатна, што, стаўшы дзякуючы дзядзьку заможным і славутым чалавекам, галоўным рэдактарам выдавецтва «Мэрыкю дэ Франс», ён стаў лічыць сябе сапраўдным аўтарам «Жыцця пад сабою» і ўрэшце трапіў у псыхіятратычную лякарню. Пакуль Паўловіч хаваўся ў дацкай лякарні, ягоны двайнік выдаў новую книгу «Псэўда», дзе ў адным з герояў чытачы пазнаюць ягонага дзядзьку, Гары...

«Галоўнае — я я. А книга. На аўтараў усім напляваць. У лік толькі тое, што аўтар падарыў свой твор съвестю.

Я адчуваў сябе добра.

Я адчуваў сябе чысцоткім.

Я адчуваў сябе правільным.

Я аддаў сябе Францыі, чалавецтву. Чалавецтва дало мне свой боль, а я наўзамен даў яму книгу. Мы квіты.

Літаратура важнейшая за нас усіх».

Мо гэта і ёсьць запавет Гары. 20 гадоў таму, 2 сінегня 1980 году ён зрабіў сабе съмерць. Застаўся адно Паўловіч, які разгублены адказваў на пытанні, раскрываючы адну з найвялікіх літаратурных містыфікацый нашага стагодзьдзя. Таго самага стагодзьдзя, што дацчэнту зруйнавала съвет, у якім Гары дзіцём еў слодкы ў двары дому №16, на вуліцы Вялікай Пагулянкі...

Сяргей Харэўскі

мане «Віленская камунары»:

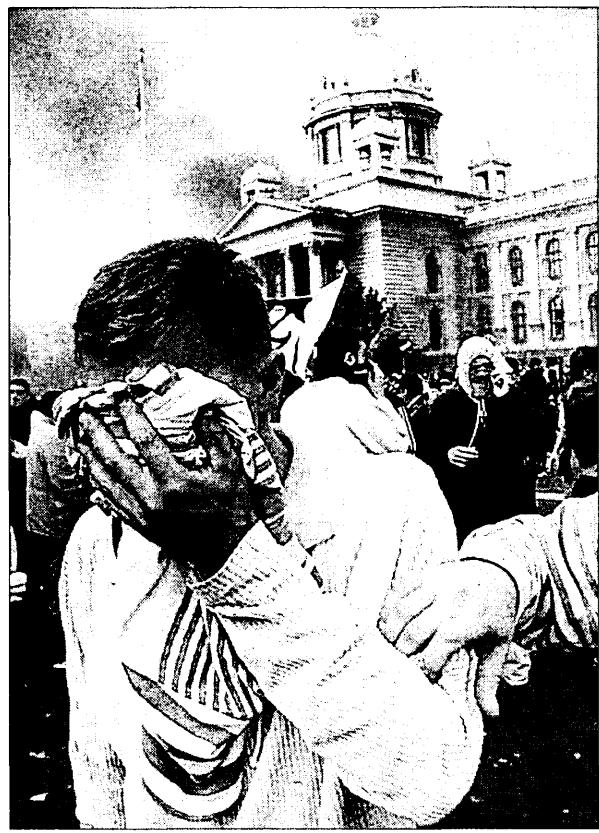
«Вільня, як вядома, — самы прыгожы горад у съвеце. У самым цэнтры гораду, там, дзе бурлівая Вялікай ўлівæцца ў шыроку-плáунную Вялілю, стаіць высакая, круглая замкавая гары — як вялізарная капа сена. Кожны князь, і ці княгиня, і хоць гетман, каб праславіцца, авалявакаў будавалі ў Вільні прыгожую старынную царкву альбо касцёл, пра што цяпер пішуць усё энцыклапедыі ўсім съвеце. Напрыклад, другая жонка Вітаўта, Ганна, княгиня Смаленская, збудавала касцёл Святой Ганны — у чыстым гатычкім стылі, чырвоныя, цагляныя. Кажуць, што наўрат Напалеон разявіў пот на гэтае дзіўе. Ен так залюбаваўся, што скажаў: «Каб мая сіла, узяў бы яго на далонку і перанес бы яго ў Парыж». Энцыклапедыі пра гэта нічога ня пішуць, а ў Вільні гэта вядома кожнаму хлапчуку».

Гары, як і Гарэцкі, меў немалы досьвед, каб трапна ахарактарызаць этнічную фізыяномію гораду. Прынамсі, ён ведаў, чыль гэта горад. Гары. Гары пісаў:

«Прызнацца, нават для гэтага мястоўчка, які Вільня, гэтай ні літоў-

ПРА-СЪВЕТ

пярэдняй шматартыйнай палітыкі, мірная рэвалюцыя новага тыпу, ка-роткі рэвалюцыны тэатральны пераварот (*coup de théâtre*, як кажуць французы) і рысы змовы – да-намагае разъязваць галаваломку, зъ-якой сутынкуліся журналісты ўсяго съвету, што запоўнілі Бялград. Шмат тлумачыць і той факт, што розныя лідэры апазыцыі аддавалі перавагу розным спосабам дзеяньня: Каштуніца, жыграндист, заўсёды імкнуўся карыстацца мірнымі, ле-гальнымі, канстытуцыйнымі срод-камі, дэмантратыўна пачынаючы так сама, як звіраецца і практываш; Джынджыч, якабінец, скіляеца да актыўнага чыну; астатнія былі недзе пасярэдзіне.

Праз чатыры дні пасля сэрбска-га суперчацьвярга апазыцыя, фар-мальная кажучы, мела ўладу толькі ў асобе прэзыдента. “Так, на гэты момант ёсьць толькі я”, — з прыка-расыцо зазначыў сп. Каштуніца, калі мы сядзелі ў Палацы Федэрациі. Ен быў адзіна і законна, і легітим-на фігурай у краіне. Яшчэ праз два тыдні, на момант публікацыі гэтага артыкулу, апазыцыя дасягнула па-гадненых з былога урадавай парты-яй, Сацыялістычнай Партыяй Міло-шавіча, і з Рухам Сэрбскага Абна-леныня Вука Драшкавіча пра ства-реныне пераходнага ўраду Сэрбіі, на які прыпадае найбольшая частка реальнай выкананай улады. Здаецца, ува ўрад могуць увайсці нека-торыя моцна скампрамэтаваныя прадстаўнікі старога рэжыму. Клю-чавыя міністэрствы, такія, як Міністэрства ўнутраных справаў, мяркуеца кантроліруваць супольна. Новыя рэспубліканскія выбары прызначаны на 23 сінэжня, і гэтая дата будзе пачаткам новага, цал-кам законнага і легітимнага кіра-ваннія Сэрбіі.

Па ўсюлью падху зьяўляюцца пя-рэваратні. У адным правінцыйным горадзе актыўісты “Адпору” раздаюць такім пярэваратнікам сымбалічныя тубікі вазэліну. Але любой ма-ладой дэмакратык гэтыя коўзкія апартуністы патробыны. Людзі яшчэ баяцца вяртання Мілошавіча – «вампір уздымаеца з труны... – але

ўжо вядучыя сябры ягонай жа Сацыялі-сты чна й Партыі заклі-каюць да яго адстаўкі. Яго-ная партыя, магчыма, мае палітычную будучыню, як посткамуні-стичныя сацы-ялістычныя партыі ў іншых краінах пост-камуністичнай Эўропы, — але толькі без яго.

Сылдам за Францыяй, ця-перашнім прэ-зыдэнтам Эў-рапейскага Звязу і гісторычнай хаў-русу съніца й Сэрбіі, увесе-съвет насцяп-шаўся зъ вінішаваньнямі і пра пановамі дапамогі. Вядо-ма, зараштайць

вялізная задача адбудовы эканомікі: валаў нацыянальны праудкт Сэрбіі складае калі паловы ўзору-ніу 1989 году. Аднак, калі ўжыць тут эканамічны тэрмін, Сэрбія мае перавагі адсталасці. Паколькі яна апошня, яна можа вучыцца з усіх іншых спрабаў посткамуністичных пераўтварэнняў. Младан Дзінкіч, прадстаўнік так званай групы G17 Plus – групы эканамістай, якая рыхтавалася да дэмакратычных пе-раменаў – сказаў мне, што яны спалучаць шокавую тэрапію польскага тыпу з больш асьцярожнай прыватызацыяй. І яны атрымаюць вялікую дапамогу ад Захаду. Чаму? Тому што, груба кажучы, Сэрбія лічыцца малой, але небясь-печнай. (Расея небясь-печная, але занадта вялікая; Баўтарыя малая, але недастаткова небясь-печная.) У гэтым нечаканай карысць са спад-чыны Мілошавіча. Вырашальнае выпрабаванье – як мы ведаем з досьведу іншых пераўтварэнняў – палягае у тым, ці здолеюць рэфар-матары ўсталяваць вяршэнства закону ў надзвычай крыміналізаваным грамадстве. Гэта вызначыць, ці Сэрбія стане маленъкай Расеяй, ці цывілізованай ёўропейскай краінай.

Застаўца два вялікія пытанні. Першае: што гэта за краіна? Каштуніца вітаў “вызваленую Сэрбію”, а пасля быў прыведзены да пры-сягі як прэзыдэнт Фэдэратыўнай Рэспублікі Югаславія. Чарнагорыя не прызнала яго за югаслаўскую прэзыдэнтату, і цяпер ён пра пануе зъяніць імя краіны на Сэрбію-Чар-нагорыю – што надга нагадвае пра-панову 1990 году пісаць Чоха-Сла-вачыну пра злучак, пасля чаго хутка адбыўся “аксамітны развод” абездзяблю палавінам дзяржавы. Пасля наступных сэрбскіх выбараў пачнуцца перамовы пра новыя стасункі з Чарнагорыяй. Каштуніца ясна даў зразумець, што ён прыме вынікі рафэрэндуму ў Чарнагорыі – і, у гэтым выпадку, у Сэрбіі такса-ма, бо заставацца разам з чарнагор-цамі любой цаной, у няроўнай ці бу-тафорскай канфэдэрациі, сэрбы не захочуць.

цаў на Філіпінах, Кубе, у Пуэрта-Рыка. ЭША анэксавалі Гаваі, прэзыдэнтам Сэнату якіх быў Мікалай Судзілоўскі. Бліскучыя поспехі паспрыялі абранью Мак-Кінлі на другі тэрмін. Аднак б верасня 1901 г. ён быў застрэлены з рэвальверу анархістам Леанам Чолгасам. Імя Ўлья-ма Мак-Кінлі атрымала найвышэйшая гара Паўночнай Амэрыкі.

7 лістапада 1575 г. начаўся 2-гі Варшаўскі элекцыйны сойм. Ад-рыцьцё сойму фактычна паставіла кроку на панаванні Генрыхі Валезы. Прайшоўшы добрую школу Барталеме-еўской ночы, у лютым 1574 г. ён быў абраны на карала Рэчы Паспалітай. Яшчэ да інаўгурациі ён падпісаў пагад-нені (Генрыхавы артыкулы), паводле-

Другое пытаньне: што рабіць зъ мінуўшчынай? На Захадзе яно звычайна зводзіцца да пытаньня, што рабіць з Мілошавічам Гаага? Каштуніца некалькі разоў выключыў магчымасць экстрадыцыі. Працэс у Сэрбіі? Гэтага жадаюць тут многія. “Галіндзкая турма была б для яго задобрая, — казаў мне адзін чалавек, — хай паспытае сэрбскай”. Ці ён проста “больш часу будзе бавіць зъ сям’ёй”? “Мне сапраўду пляяваць, што зъ ім будзе, — кажа Зоран Джынджыч. — У нас цяпер іншыя прыорытэты”.

Але праблема мінуўшчыны на-шмат большая і складанейшая, чым ся праства пытаньне пра лёс Міло-шавіча. Надта шмат людзей, нават некаторыя высокапастаўленыя апа-зышынёры, даўней быў прыслу-жкамі рэжыму ці падтрымлівалі яго. Ёсьць яшчэ і канфлікт паміж адна-бокім зрокам большасці звычайных сэрбаў – якія бачаць сябе ахвярамі і Мілошавіча, і NATO – і амаль гэт-кай жа аднабокасцю шмат катоў ў замежжы “сэрбу” про-ста за басынскіх і косаўскіх зла-чынцаў. Нерад камісіяй па сэрбскай праўдзе стаяла б неверагодна цяж-кай задачай.

Гэтая і пімат якія іншыя пы-танні застаўца адкрытымі. Але ўжо цяпер, пра два тыдні, мы можам з поўнасцю сказаць колькі словаў аў тым, што скончылася і што началося.

Калі ровноўдня “Салідарнасці” ў Польшчы была пачаткам канца камунізму, дык ціперашня ровноўдня – канец канца камунізму. У двацца-цігадовым іэрарху рэвалюцыі новага тыпу ў Цэнтральнай і Ўсходній Эўропе кожная вучылася з досьве-ду папярэдніх, але і дадавала новыя складнікі і варыяцый. І яна толькі ў Эўропе. Тут ёсьць таксама рэха Філіпіна і Інданезіі. І, спадзяемся, вестка для іншых краін. У ціпераш-нія гляблізованай палітыцы мы прасунуліся далей за старыя рэва-люцыйныя мадалі 1789 і 1917 гадоў. Калі гэта здарылася ў Сэрбії, дык чаму б ня ў Бірме? Чаму не на Кубе?

Вызваленые – гучнае слова, асабліва для людзей, якія нават пад Мілошавічам былі напаўсвабоднымі, прычым уверсে дагэтуль застаеца

шмат чаго ад старога рэжыму – і ўладнія структуры, і асобы. Але яны зараз пачніць больш свабодныя, і свабодеюць з кожным днём. “Мы проста дыхаем вальней”, – сказаў міністэрства. Больш за тое, яны нарэшце могуць рабіць пляны на будучынно. Паводле аднаго вызначэнні, вызваленам краіна – гэта месца, куды людзі вяртаюцца, а не зляжджаюць адтуль. Сэрбія цяпер будзе такою краінай.

Падобна да таго, як вугорская рэ-валюцыя 1956 г. трансфармавала ўяўленыне пра Вугорщину ў съве-це, гэтая сэрбская ровноўдня зъменіць уяўленыне пра Сэрбію. У ад-роўненне ад немцаў у 1945 г., сэрбы вызвалілі сябе самі. Калі яны здолеюць самі разъязваць праблему мінуўшчыны, іхная рэпутацыя яшчэ палаеша.

Гэта канец балканскіх войнаў. Каштуніца вельмі клапоціцца пра ўсіх сваіх братоў-сэрбаў у Харватыі (дае іх засталося вельмі мала), у Босніі, у Косаве (ён хоча, каб туды вярнулася больш сэрбскіх уцекачоў) і Чарнагоры. Але ён мірны чалавек, і ён будзе пераследаваць сэр-бскія нацыянальныя інтарэсы шля-

хам перамоваў. Адзінай, хто ця-пер можа хацець вайны на Балка-нах, гэта альбанцы ў Косаве і Македоніі; калі NATO са сваімі шматтысячнымі аддзеламі ў Ко-саве на здоле запабегчы гэта-му, дык яно з тым жа посыпе-хам можа перат-вараца ў клуб кулинараў.

Гэта канец і сэрбскіх імпэр-скіх мрояў. Я гутарыў у Бялградзе зь пісьменынкам Доб-рыцам Чосічам, якога шмат хто лічыць натх-нільнікам гэтых мрояў у Мэморандуме Сэрбес-кай Акадэміі Навук у 1986 годзе, хоць сам ён гэтаму піра-чыць. У прэзы-дыме Сэрбскай Акадэміі ён ка-заў мне, што галоўная задача зараз палягае праства ў пабудо-ве сучаснай сэрбскай нацыя-нальной дзяр-жавы. Нават калі чарнагорцы захочуць пайсці сваімі шляхам – хоць, суха дадаў ён, Чарнагорыя – вынаходка сталінскай на-цыянальной палі-тыкі – хай так і будзе. Хай ідуць Сэрбы мус-сць браца за пабудову ўлас-на дзяржавы.

Калі так і будзе — а я мяр-кую, будзе, — дык мы на-блізімся да канца даўжайшай і большай гісто-ри: двухсотгода-вага, паволь-нага і з доўгімі пярэрвамі працэ-су фармавання сучасных эў-рапейскіх нацыя-нальных дзяр-жаваў на руінах асманскай імпэ-ры.

Гэта, у сваю чаргу, будзе складаным выпра-баваннем для Захаду, але пе-радусім для Эўропы — і асабліва для Эўрапейскага Звязу. Во пась-ля падзеньня Мілошавіча няма больш нікай вонкавай перашкоды для таго, каб збудаваць ліберальную супольнасць не з 15, а з 30 нацы-янальных дзяржаваў. Чарнагорыя будзе цяпер будзе

такой Джордж Буш-старэйшы

так памятна прыклікаў у апошнім сутоны халоднай вайны. Шмат чаго можа здарыцца адной-чы ў чацвер паміж трэцім і сёмым гадзінай папоўдні.

Пераклайд з ангельскай мовы
Алесь Пяткевіч паводле
The New York Review of Books

васлаўе”, “самадзяржаўе”, “народ-насьць”. Зьбіраў помнікі старасцьвяты, старадрукі, у тым ліку кнігі Скарыны, апублікаваў атлас старажытных гарад-ішчай Беларусі.

11 лістапада 1875 г. нарадзіўся беларускі драматург і гумарыст Аль-бэрт Паўловіч. Пачаў друкаўца із 1907 г. Ягоныя допісы зъяўляюцца на старонках “Нашай Нівы”, “Маладой Беларусі”, “Лучынкі”. Пісаў таксама крытычныя артыкулы, патрыятычныя вершы, перакладаў на беларускую мову Пушкіна, Шаўчэнку, Канапніцкую, Сыракомлю. У 1930-х на аўтнавачаныні ў нацыяналь-дэмакратычным ухіле быў высланы з Беларусі.

Алег Гардзіенка

Шпацыр па Сатанінскай

Тапанімічна рэвалюцыя

Сяргей Паўлоўскі

Беларускі лёс — наслењне акупацыі, кожная з якіх пакідае свой сълед. Гуманітарны адбіткі — у назвах вуліц, якія накладаюцца адна на адну, утворачою такім чынам культурны слой. Нібы рэстаўратар, ты сашкрабаеш слой за слоем, і перад вачым паўстаюць фрэскі, што пісаліся адна на адну. Рэйсская акупацыя, савецкая, нямецкая, польская, зноў савецкая, зноў нямецкая, зноў расейская... Ты ведаеш, што самая аўтэнтычная, самая «правільная» фрэска недзе пад усімі гэтымі наслењнямі. Так спазнаеца гісторыя краіны і нацыі, і гораду.

Па сёньняшніх назвах вуліц мы бачым, што ў душах тутэйших людзей робіцца сёньня. Атрымліваем прадукты звесткі пра тое, чым жыве край. Газэты і прамоўцы могуць хлусіць, розум насељнікаў можа быць затлумлены аблуднымі ідэямі ці памкненымі, але назвы вуліц ня хлусіць, яны адлюстроўваюць гэты абсурд настрояў, як самыя жорсткія съедкі. Сапраўды, тутэйшыя жыхары могуць не задумвацца над дыстарманічнымі спалучэннямі, калі распавядаюць, што трэба з вуліцы Леніна звярнуцца на праспект Скарыны, а пасля выйсці на Камсамольскую. Яны могуць не задумвацца, але назвы ў тых спалучэннях выкryваюць усю праду прастан іхных розумаў і тое, як яны жывуць.

Менск не перажыў тапанімічную рэвалюцыі часу перастройкі. Хоць былі і камісіі, і вялізныя сыйсы працаваў з падрабязным абругнаваннем. Сёе-то зъянілі, але, байды, гэтym прыўнеслы ішча больш эклектыкі ў гарадзкі кантэкст, які зблышага так і застаўся расейскавесцкім. Сёняня німа ўжко тых камісіяў, таго імпету і тae выверанацы ідэяў. Між тым дзесяцігадовы досьбеч суседніх краінаў зас্বедчыў, які прынцып пры пераназаваныні вуліц мусіць быць галоўным. Галоўнае, як высьвятляеца, гэта нават на тое, які слой паслядоўна адкрываецца. Галоўнае — тое, каб была гармонія гучаньня, зместу назаву і каб яны не ўступалі адна з адной у недарэчныя спалучэнні.

Асабіста мне тапанімічна рэвалюцыя ў Менску не ўяўляеца. Надта ж шмат у нас усяго наблытана. Цэлья гарадзкія раёны поўняцца ўсялякімі недарочнасцямі. Гэта менская Сібір — рагін Ангарскіх ды Байкальскіх, ці — заканыкі расейскіх мастакоў, ці праспэкты газэтаў «Правда» і «Ізвестія»... Тут працы і творчасці на шмат гадоў. Але першым чынам варта было б замяніць тых назвы, якія носяць

Анатоль Кобыльчук

гортваныні масавых рэпресіяў у БССР.

Альбо вось і зусім страшнаваты прыклад. Тыпчыўны пальцам у выпадкове імя ў сіпісе гарадзкіх вуліц, я натрапіў на вуліцу Ваўпшасава — таксама вядомую ў горадзе магістраль. У найноўшую энцыклапедію гэты дзеяць не ўвайшоў, затое ёсьць у старэнкай БелСЭ. Паводле гучаньня прозывіща наводзіць асацыяцыі з нечым каўкасікі, але прадаўда бліжэй. Літовец Станіслаў Ваўпшас, ураджэнец Шавельскага павету — той унікальны для літоўцаў выпадак, калі да бацькавага прозвішча на расейскі манер было прыстаўлене — оў. Парабокускае паходжанье і пралетарская съядомасць зрабілі яго на ўсё жыцьцё верным энкаўдистам, патрабавалі, каб абрuseў. Так нашыя Кавалі ды Новікі рабіліся Кавалевымі і Новікамі. Усё съядомасе жыцьцё таварыша Ваўпшасава прайшло на перадавой, дакладней, за съпінамі тых, каго гналі на перадавую. Бо што рабіў начальнік апэратыўнага атраду НКВД хоць на фронце, хоць у партызанах, хоць у далёкай Маньчжурыі — вядома. Ён ваяваў ня з ворагам, а са сваімі, тымі, на каго паступаў данос. Завяршыў свой жыцьцё ў шляху Ваўпшасава ў Маскве, абласканы ўладамі і грамадзкімі ладам. Чэкіст-расстрэльшчык, камандзір заградатраду, увесь, да власінкі ў чалавечай крыўі, працягвае ціха праменіць у душы менчукоў сваю ідэйную бесчалавечнасць. Здаецца, такую вуліцу дзеля адекватнасці варта было б пераназаваць у якую Вампірскую ці Сатанінскую. Сутнасна гэта будзе тое самае. Шкада толькі людзей, якія на гэтай вуліцы жывуць.

Хоць і ў Вільні былі свае перагібы. Гэтак Наваградзкую за саветамі звалі Партызану або Партызанская. А колішня вуліцы Бастрабрамскую, Вялікую й Замкавую, у тых ж часах, злучылі ў адну — Горкага, як, дарэчы, паўсяль у Заходній Беларусі адсюль і да Пінска. Цяпер гэтыя вуліцы ў Вільні носяць кожная сваё імя. Адно што па-літоўску Вялікай, дзе стаіць друкарня Скарыны, за-вецца Дыджкою. І яшчэ адну вуліцу

Сяргей Харэўскі

Неяк у юнацтве, начытаўшыся пра «белаголовага консула» ў Японіі Язэпа Гашкевіча, паехаў я ў Вільню, каб знайсці ягону магілę. З пошукамі могілак някіх проблемаў ня ўзыніла. Дарослыя віленчукі адразу скіравалі мяне на Ліпоўку, на старасьевецкі Спаса-Эўфрасіннеўскія клады.

Я звярніўся да старое кабеты, што парадкавала цывінтар вакол царквы. Яна гэткага Гашкевіча нешта не прыгадала, але паразіла пачахаць у інвентарызацыйнае бюро віленскіх могілак. Гэта, — кажа, — на Кам'яуніма, 18. Я пасмакаваў у роце чужое слова, што па-літоўску значыцца Камсамольская, і зъянтэжыўся, засумніваўшыся, ці слушна я яго паўтараю. А старая кабета мне й кажа: ты ня бойся, спытай, дзе вуліца Завальная, і табе там падкажуць.

І сапраўды, старая людзі, ані каліва ня дзівчыся, паказалі мне слушны адрас. Кам'яуніма сама па сабе, Завальная сама па сабе. Цяпер яна завецца Піліма.

У Максіма Лужкіна ёсьць гэткі радкі:

На зялёнай Піліме,
На Завальнай калішнай
За саброўства пілі мы
Стараюсьцім кілішкам.

Пасыля гэтага я пачаў уважліва прыслухоўвацца да гутарак віленчукоў, пільней вывучаць старую віленскую тапаграфію. Вось п'яніцы радасна вітаюць адзін аднаго: «Як мы рады, як мы рады, што вы ўсе із Добрай Рады». Добрая Рада — гэта такая вуліца на ўскрайку, і яе ваколіцы завуцца гэтаксама. Тамака ж і наркалагічны дыспансэр. Па-літоўску гэта вуліца завецца Гаросеё Вільцес.

З 1990-га па 91-ы амаль усе віленскія вуліцы былі пераназаваны. Радыкальна. Тады тут выдаваліся самыя розныя брашуркі, кішталтам: «Сто перайменаваныя за год», дзе падрабязна, на ўсіх тутэйшых мовах, вытлумачвалася, дзеля чаго зроблене тое ці іншае перайменаваныне. З таго часу назвы віленскіх вуліц больш не мяняліся, за выключэннем некалькіх.

Треба зазначыць, што й за саветамі большасць старых віленскіх вуліц захоўвала свае гістарычныя назвы — Субач, Бакшта, Галубовіч, Палацкая, Галіндзкая ды гэтак далей. Праз стагодзьдзі, у розных вымаўленыні, але засталіся. Найбольш дасталося з перайменаваныя галоўным вуліцам. Як і паўсяль у СССР, галоўны праспект на імя Ільі Чарногорскага, а частка завецца Паменкальні, гэта штосьці кішталтам. Гары Зызяяня, поўны наватвор. Што да Ясінскага, ды тут адбылося вяртнанне назвы 30-х гадоў, гэта значыць, з польскай часу. Але як нармальны герой, дык і літоўцам хапіла цяму не камплексаваць ад «польскіх» назвы. А тых «польскіх» назваў у Вільні пазаставалася баґаты. Напрыклад, вуліца Тадэвуша Касцюшкі вось ужо хутка 80 гадоў як не мяняла назвы. Тоэ ж і з імёнамі Канарскага, Манюшкі, Вігульскага, Урублеўскага, Нарбута... Усе на сваіх месцах, што за Польшчу, што за саветамі, што за Літвою.

Больш складана ў беларускай тапаграфіі. Беларусы былі моцна пакрыўдзіліся, калі літоўцы ў 90-м годзе ліквідавалі вуліцу імя Янкі Купалы ў цэнтры. І гэта ў Вільні! Але неяк і тут выкруціліся. Цяпер імя Купалы носяць былая вуліца Чарніховіцкага, імя Цёткі — былая вуліца палкаводца Кутузава, далі адной вуліцы імя Якуба Коласа, іншай — Францішка Скарыны, а Каліноўскага ўжо й не чапалі. Засталіся ў Вільні ў глыбока камуністычныя часы й вуліцы Вітаўта, Кейстута, і таго ж Гедыміна. Як былі тады, гэтае і засталіся ў незалежнай Літве. У тым жа Менску як не было вуліцы Рагвалода ці Усяслава Чарадзея, гэтак німа ў дасёльня. Таму падвойваўца.

Ну, нібы ўсё ў парадку. Аднак я ня ўпэўнены, што Малая Пагулянка мусіць насыць імя Кастиуса Каліноўскага. Па-першае, канкрэтнага вуліца нічога канкрэтнага да Каліноўскага ня мае. А вось Пагулянкі ў Вільні сёняня німа. У таго ж Лужка-

Сто перайменаваныя за год

ніна ёсьць гэткі сэнтыментальны матыў:

А калі ад саброў —
Зачарованы восеньскім ранкам —
Я чішком адышоў —
І падаўся на ўсход Пагулянкай —
Там у шэрый жакетцы такая красуня стаяла,

Што ніколі
На гэтым
На белым
На съвеце
Зямля не трымала.

А днімі старую вуліцу Праскокі, дзе пабудаваў цэль квартал дамоў слынны беларускі архітэктар Вітан-Дубейкаўскі, перайменавалі ў гонар Міціслава Дабужынскага. На вуліцы троі дамы, і яна сама шырынёю ў пару мэтраў. Праскокі натуральныя. А як для Дабужынскага, клясыка нашага мастацтва, дык і несалідна.

Але зблышага ў Вільні зроблена ўсё слушна. Як з літоўскага гледзішча. Вернутыя ўсе гістарычныя назвы, што былі да расейскай акупаціі ў XVIII ст. Навейшым кварталам і вуліцам вернутыя назвы, што бытавалі ў размоўнай традыцыі да савецкага часу. Пакінутыя ўдалыя назвы, што прыклейліся за савецкім часам. Напрыклад, вуліца Шаўчэнкі, што за царом называлі Бухарскай. Ці вуліца Архітэктараў. Ці вуліца Міру, па-літоўску Тайкос. Ну што ўх кепскага?

Цяпер у Вільні выдаецца энцыклапедыя тутэйшых вуліцаў. У адным томе — расповед пра тры-четыры вуліцы, у наступным пра пяць. І гэта так крок за крокам. Вядома, я не могу без усмешкі глядзець на эпірадукцыі старых плянаў, мапаў, красылюнкаў ад цара Гароха, дзе ўсе назвы па-лаціні, па-польску, па-беларуску ахайні зарэтушаваныя й перапісаныя ў той самай старасьевецкай стылістыцы па-літоўску. Напрыклад, як у факсымільным выданні кнігі Адама Кіркора «Вільня». І там ўсё на літоўскі манер перакручана. Але, іранізуючы з літоўцаў, разумею таксама, што беларусы пра такое нават пакуль і ня думалі. Выдаць Кіркора па-беларуску. Хоць сёняня мо ўпрауда не да пацераў...

Каля аптэкі на Францішканскай

Зыміцер Бартосік

Неяк сябра папрасіць звязіць яго на Святую гару. Маўляў, як жыць у Беларусі і не пабываць на самай высокай кропцы. Я з радасцю пагадзіўся. Мы ехалі па праспэкце Дзяржынскага, праз горад Дзяржынск. І прыехалі на гару Дзяржынскую. «Ды ён што, нарадзіўся тут, ці што?» — абураўся недасведчаны сябра. Я пацвердзіў гэты сумны факт. «Божа! — усклікнуў прыяцель. — Якое шчасце, што тут ходзі Беряя не нарадзіўся! Каля ўжо скончыцца гэты ѯдзятызм! Калісці і мне здавалася, што гэты ѯдзятызм скончыцца вельмі хутка.

Памятаю, як у часы перабудовы вярталі першай савецкай вуліцы яе спрадвечную назыву. Гонар выпаў вуліцы Мэтраплоўцаў на Маскве, колішнія Астожанцы. Гэта быў год восемдзесят сёмы. Яшчо на геаграфічных мапах працягвалі сваё сумнае жыцьцё ня толькі Горкі з Куйбышавам, але і Ўсынін з Брэжневам. Але тая невялічкая маскоўская вуліца Астожанка сваёю ўласцівасцю назва стала нібы перадвесніцай вялікіх і незваротных пэрманенц. Праз некалькі гадоў У Раке, і ня толькі ў ёй, началася сапраўдная тапанімічна рэвалюцыя. Старожытныя гарады ўзгадвалі свае сапраўдныя назовы, бясконцыя акцібарскія ды дзяржынскія вуліцы з радасцю ѹазартам скідалі зь сябе штучныя шыльды і зноў, нібы й не было гэтай эпохі, становіліся Пакроўкамі ды Раждзесцьвянкамі.

Гэту эпоху я засыпей у Ніжнім Ноўгарадзе, які яшчэ ўчора быў горадом Горкім. Якое тады панавала акрыленне сярод гараджанаў! Мы ўсе наноў становіліся ніжнегородцамі.

Пасля падзеньня Ленінграду тапанімічна рэвалюцыя пакацілася з новымі тэмпамі па ўсёй Раке. І, як

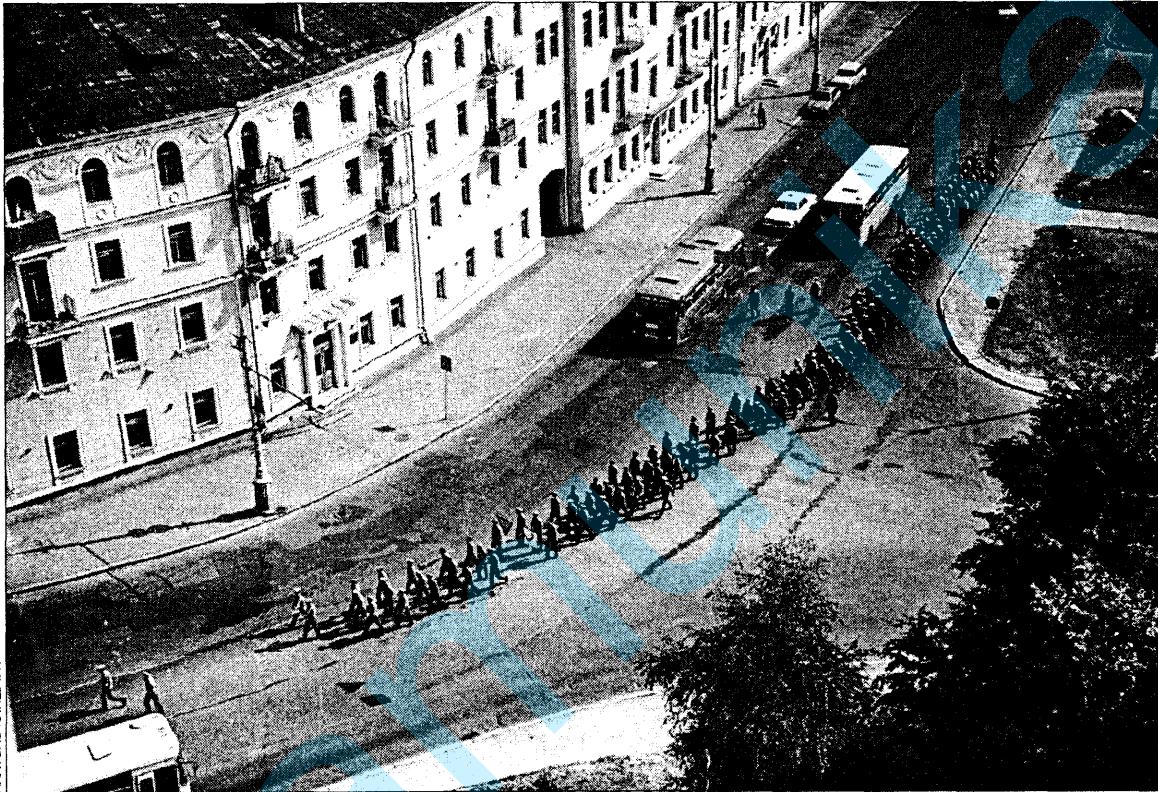
любая расейская рэвалюцыя, прыняла характар абвальны й бескампрамісны. Здавалася, пераймянівалася ўсё, што можна было перайменаваць. З асаблівым імпэтам гэта рабілі ў маскоўскім метро. Мяне да гэтае пары працінае, каля дыктарска падземкі ласкава аўт'яўляе «Наступіна станцыя "Лубянка"». Бедныя госьці расейской столицы нямалі напакутавацца ў той час, дарэманна чакаючы сваіх станцыяў «Плошча Свярдлова», «Лермантаўская» ці «Праспект Маркса», і праїжджалі міма «Тэатральнай», «Красных варотаў» і «Ахотнага раду». У вялікіх гарадах усьлед за сталіцамі вуліцы мняліся па дзясятку за дзень — што ўносіла блытаніну ў прапошты і ў неакрэпленую постсавецкія мазгі. Мяне вельмі весіліў

адзін чытацкі водгук на вяртаныне вуліцы Фігнер яе назывы Варварская. Савецкі чалавек прачытаў назыву як Варварская. У той час я сышоўся ў спрэчкы з родным бацькам, які выступіў на абарону сваёй вуліцы Каляніна, быўшы Засімавскай, што ў добрай сотні іншых валаходзкіх вуліц таксама чакала свайго зорнага часу. «Вы ж горш за большавікову са сваім дурным жаданнем памяняць ўсё адным махам. Якая мне розыніца, вернецца Засімавская заўтра, праз год і ніколі. Галоўнае, каб мой ліст прыйшоў у мой дом своечасова».

Сённяня тая далёкая спрэчка выразна съведчыць на маю карысць. Расейскі гарады пазбавіліся некалі абавязковых бясконных вуліцаў Леніна, Дзяржынскага, Свярдлова.

I сёньняшнім маленькім самарцам ды іжэўцам іх беларускія аднагодкі могуць адно пазайздросіць.

Беларусь тая рэвалюцыя аблінула. Зараз можна толькі ўяўляць, якія маглі быць яе наступствы. Мы жылі ў цалкам іншымі па духу гарадах і мняліся самі, гаворачы, на першы погляд, самыя звычайнія фразы. Напрыклад, таксісту: «Шэф. Зараз едзем на Дамініканскую, але на Валоцкай прыпыніся». Ці прызначаючы спатканыне: «Чакаю цябе, родная, каля аптэкі на Францішканскай». А адно чытаньне на вялікіх шыльдаў ператваралася ў першым часе ў гістарычнае чытво. Феліцыянаўская, Зборавая, Койданаўская. І як у такой аблімоўцы не адчуць сябе самога гістарычнай асобай?

АНТОН КРЫЦУК

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЕ Ў РЭДАКЦЫЮ

М.Крывальчэвіч. Археалагічныя адкрыцьці съвету. — Менск: Athenaeum, 2000. — 124 с. + XVI с.: іл. — (Athenaeum: Commentarii Historiae et Culturae, № 1 (2). Калекцыя «Панарама», т. 1). — Наклад 500 ас. ISBN 985-6374-11-1

У книгу ўвайшли нарысы Міколы Крывальчэвіча пра найбольш значныя ў съвеце археалагічныя адкрыцьці, што ў свой час друкаваліся на балонах «Нашае Ніва». Гэтае книгай Алесь Дзярновіч працягвае выданыне альманаху «Athenaeum». Цана книгі — 2000 руб.: багата ілюстрацый, каляровая вокладка й добрая папера.

Я.Янішчыц. **Выбранае** / Укладанье А.Канапелькі й В.Коўтун; Прадмова З.Бугаёва. — Менск: Мастацкая літаратура, 2000. — 351 с., (4) арк.: іл. — Наклад 2250 ас. ISBN 985-02-0426-5

У книгу «Яўгенія Янішчыц увайшли амаль усе ўнікальныя творы, сярод іх і тыя, што не друкаваліся ў прыжыццёвых зборніках. Шыроке кола чытальняў упершыню магае мацьмасць пазнаёміца з няскончанай пасмай "галалёд" і алавяданнямі аўтаркі.

В.Дубінка. **Вызінані:** Альбом. — Менск, 1999. — Наклад 500 ас.

Беларусы могуць пахваліцца тым, што робяць найлепшыя ў съвеце выцінанкі — выразаныя з паперы ўзоры і малюнкі. Але, бадай, найлепші з усіх беларусай «выцінке» Вячаслав Дубінка, чые працы склалі гэты альбом. Набыць можна на кніжнай выставе ў менскай сядзібе ТБМ.

А.Марціновіч. **Радзівіліст** з Турава: Нарыс: Для малодшага школьнага веку / Мастак А.Кашаноўскі. — Менск: Юнацтва, 2000. — 127 с.: іл. — Наклад 3000 ас. ISBN 985-05-0347-5

Кніжка пра Кірылу Туравскага, царкоўнага дзеяча XII ст., і Туравічы.

«Алесь Марціновіч распавядае дзесяці пра станаўленне хрысціянства на Палессі, гістарычны лёс гэтае часткі Беларусі. Плэнная ўвага аддаецца цяпершым рэгіёнам. Кніга багатая на малюнкі. Цана — усяго 720 руб.

У.Котаў ды інш. **Мэтады альгаграмтызацыі:** Навучальны дапаможнік для 9 класаў агульнаадукатыўных школы з паглыбленым вывучэннем інфарматыкі з беларускай мовай навучацься / У.Котаў, І.Волкаў, А.Лапо; Пераклад з расейскай Н.Ляўчук. — Менск: Народная асьвета, 1999. — 160 с., іл. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-03-0974-1

Эты падручнік, перакладзены з расейскай мовы, добра паказвае занядбанасць нашае навукове тэрміналёгіі. Дзяцей у школах вучыць русіфікаванай мовы, а ў бібліятэках марнечыць никому не патрэбныя слоўнікі, дзе добра распрацаўаны матэматычныя тэрміны.

М.Чырык. **Па дарозе на кірмаш:** Пазэзія / Прадмова В.Макарэвіча. — Менск: Мастацкая літаратура, 2000. — 95 с. — Наклад 700 ас. ISBN 985-02-0134-7

Мікола Чырык, заслужаны артыст РБ, вядомы слухачам Беларускага радыё як дыктар, піша таксама вершы. Цана зборнічка — 975 руб.

Родны край: Адрыўныя календар на 2001 год / Рэдактары-складальнікі В.Балвановіч і В.Кудзіна; Мастак В.Аніскова. — Менск: Беларусь, 2000. — Наклад 60000 ас.

Ужо цяпер можна набыць усяго за 275 руб. адрыўны беларускі адрыўны календар на наступны год. Гэтым разам календар на першы год III тысячагодзьдзя выйшаў рэкордным накладам, а каштуе на 76 руб. дараўжы за выпуск 2000 году.

В.Якавенка. **Сказ о белорусах;** Дыялёт / Л.Эмліт. Крыжы й крылы:

Вершы. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2000. — 56 с. — Наклад 1000 ас. ISBN 985-6318-83-1

Аўтары, што выступаюць на строінках кнігі, выказываюць — адзін праз публістычныя нататкі, другі ўвершванай форме — сваю заклапанасць лёсам Беларусі: «йнае дзяржаўнасці, мовы й культуры».

Я.Купала. **Явар і каліна:** Пазэзія каханья: Для дзяцей сядрэнія яй старшага школьнага веку / Укладанье, пасъялоў С.Панізінікі; Мастак У.Масьцераў. — Менск: Юнацтва, 2000. — 219 с.; (8) арк. іл. — Наклад 5000 ас. ISBN 985-05-0361-0

Лірка каханья Я.Купалы ў адмысловым зборнічку для школьнікаў. Цана — 700 руб.

ГАРАДЗЕНСКІЯ ЖЫДЫ Ў ВЫДАНЬЯХ

За апошні час у Горадні з'явіліся дзівье неяўлікія кніжкі, прысьвеченныя жыдзіям гарадзенскіх гарадзішчаў.

Адна з іх, на расейскай мове — «Евреі Гродна» — адкрываеца пракаюца супрацоўніка музею гісторыі рэлігіі Сяргея Піваравічы. Праца распавядае пра наданыне князем Вітаўтам граматы гарадзенскай жыдоўскай ашчыні і пра драматычны падзеі красавіка 1495 г., калі вялікі князь літоўскі Аляксандар забытага ў сваіх пазыках і, жадаючы пазбавіцца ад жыдоў-кредытораў, загадаў: «Жидову с землі нашое выбити». Паводле гэтае загаду былі выгнаныя ўсе жыды Вялікага Княства. А іхнай маёмасць часткова перайшла да вялікага князя, а часткова была вернутая ранейшым вададарам.

У кнізе таксама з'явіліся апавед Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю жыдзіяў Беларусі.

Адрыўныя календары з'явіліся ў прамежку паміж 1990 і 2000 годамі. Гэтым разам календар на першы год III тысячагодзьдзя выйшаў рэкордным накладам, а каштуе на 76 руб. дараўжы за выпуск 2000 году.

Асобнаю кнігаю ў грамадзкім аў-

яднаны «Ратуша» выйшла брашура Вольгі Сабалеўскай «Спрадвечны іншаземцы: старонікі гісторыі гарадзенскіх ўрэзяў». Кніга распавядае пра жыдзіяў гарадзенскіх ўрэзяў.

Асобнаю кнігаю ў грамадзкім аў-

яднаны «Ратуша» выйшла брашура Вольгі Сабалеўскай «Спрадвечны іншаземцы: старонікі гісторыі гарадзенскіх ўрэзяў».

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Вольгі Сабалеўскай пра гісторыю

жыдзіяў Беларусі.

У кнізе таксама з'явіліся апавед

Славамір АДАМОВІЧ Тры “амэрыканскія” вершы

* * *

Кожнага нешта грэе:
папа – велікодныя булкі;
дзяка – дачка папова,
якая гарачым улоньнем
узносіць каханка да бога;
жыда грэе абранасьць,
вэлфэр, пэйсы і Бруклін;
грэе араба магчымасьць
зраўніць хмарачосы Манхэтэну
з акіянічным узроўнем;
паляка грэе надзея
на хуткі ловрут до крэсув,
до мешкань в Гродні і Ліде;
жоўтае золата грэе
уёс дзесяць пальцаў мурнына;
паэта грэюць спадніцы
сумных жанчын замужніх...
А мне на чужыне съніца
над Менскам белая съюжета.

Нью-Ёрк, травень 2000 г.

* * *

Самае-самае ноччу,
раніцай, днём і вечарам
я сузіраю ў думках,
а потым ствараю прыгожае,
альбо, калі не ствараецца,
вяртаю сябе да памяці,
да пошукаў самага-самага –
нябачнага, невымоўнага,
але якое заўсёды,
усюды і скрозь, дзе белая
Краіна мая ўзвіваетца
у неба съягамі Волі.

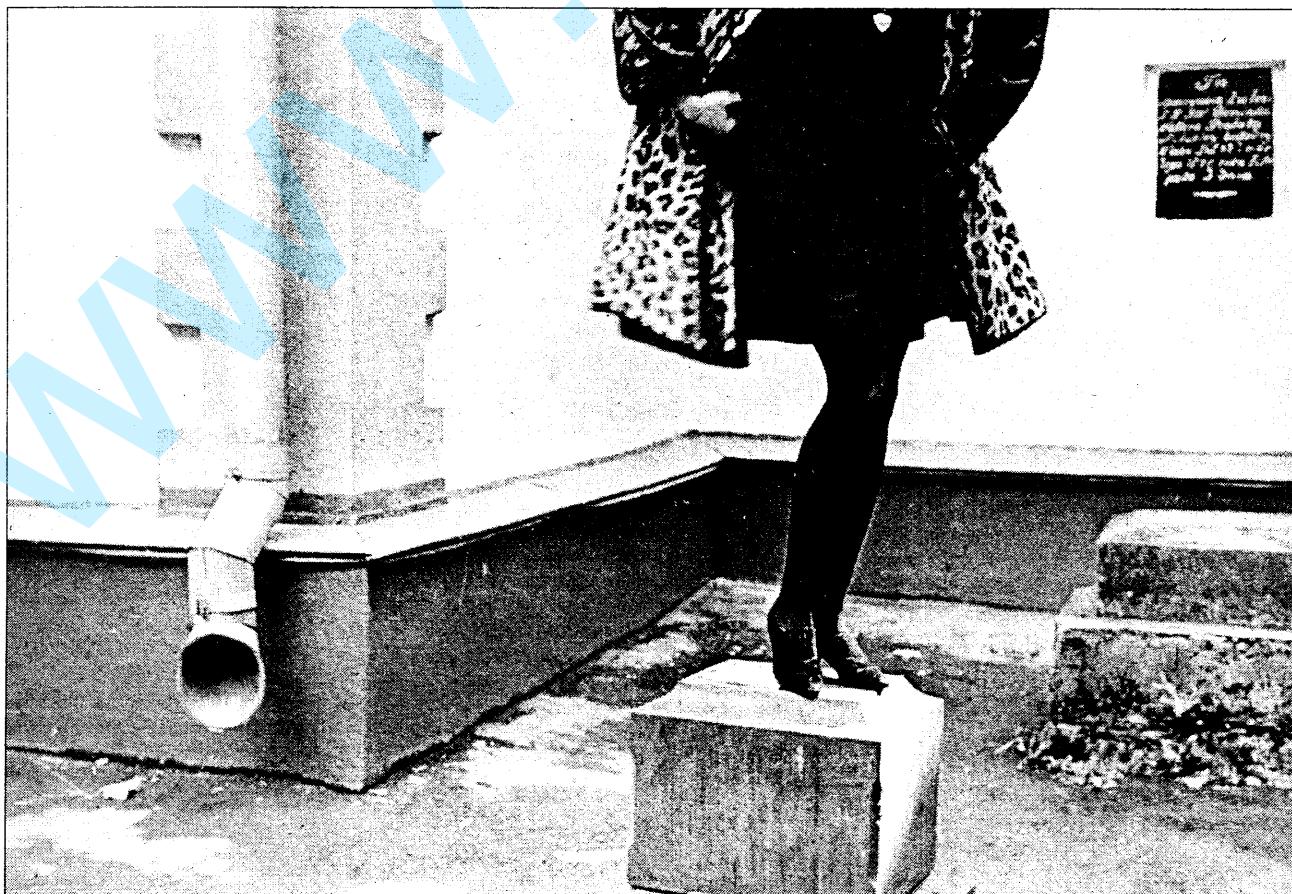
20 чэрвеня 2000 г., Нью-Ёрк

На 85-ыя ўгодкі Антона Шукелойца, Настаўніка і Таварыша

Гэта нічога, што цела цяжэ:
дух – калі ёсьць – застаецца лёгкім.
Там, на Радзіме, Волі ды-джэі
съмела пярэймуць нашыя ўрокі.

Там, на Радзіме, рыхая векша
скача ля помніка Янку Купалу...
Ведаю, нехта павінен быць першым,
каб слабыя духам аднойчы паўсталі.

Вось і кульнулася лета на спадзень,
весенюю будуць новыя песні.
Съпеюць белая яблыкі ў садзе,
нацяя съпее, каб уваскреснуць.

22 ліпеня 2000 г., Нью-Ёрк

НАЦЫЯ ПАЭТАЎ

варштамбы

Арцём Арашонак

На досьвітку ў полі
шырокім,
дзе песьні гучыць жаўрукоў,
я з Зоркай Вэнэраю кроучу
на краі славутых бацькоў.

Суквецьцямі ў садзе лунае,
як ветразь, духмяны язымін.
І вечер над вёскай зрывавае
Радзімы стагодзьдзеў дым.

Сяргей Балахонаў

ВОІН СЫЛІЦЬ
За дзесяць хвілін да пад'ему
мене съняца някіслыя сны,
куточки радзілага дому,
пах мыла “Водар лясны”.

Мене съняца асеньнія вочы
дзяўчынны, што ждзя на
мене,
магчыма ў тужлівай распочы,
а можа так стацца, што й
не.

Мене съніца радзіннае места
і лаянка брудных машын,
і школынага сябра нявеста,
спакурсыніцы мілае сын.

Мене съняца чатырыста
кропель
на дзьвесьце на двох – я і
друг.

Мене съніца зынявераны
Гомель.

Знадзеены Мельнікаў Луг.
Мене съніца Кудзінава
Насця,

што едзе з РБ адпачыць
ад нашага вечнага шчасьця
свайго прэзыдента любіць.
Ды едзе яна не навечна,
кгдзе Бона крулева жыла...

Мігцяць парафінавы съвечкі.
ня съніца удосталь съявита.
За дзесяць хвілін да пад'ему
ня помню наогул аб tym,
што лепшы я воін ад войнай
на лёсу пагорку тупым.

Станіслаў Валодзька

Зьбіць хацелі з панталыку
Колькі раз – я зьбіўся зъ
ліку!
Бо яшчэ са школьнай парты
Помню чортавы іх жарты!

Бо і зараз крывапілцы
Паглядаюць – каб упіцца,
Моцна ўпіцца – пахмляціца

– Нада мной павесяліца!

Вось яны б пабалявалі,
Каб мяне ўпалаўвалі!
Я б на тое што удачы –
Съвету божага ня ўбачыў!

Аж скрыгочуць бюракраты,
Стогнунуць подлыя стагнаты,
Што я Ѹ добры бок упарты,
Ім на жаль ня съмеху варты!

Хоць тримаць заўсёды
Мушу
Нос пад вецер, чуйна –
вушы,
Вочы мець і ззаду трэба,
Хвост тримаць на ѿзводзе
стрэльбай!

Мой Лес, прабач ты мне,
Што за цябе ня буйся.
Што жыў, як у труне,
Што позна нарадзіўся.
Што змалку быў чужынцам
я ѿ любым мне народзе.
Што не жадаў быць
прынцам

У родным асяродзьдзі.
Прабач. І дай мне сілы

Жыцьцё ўшанаваць,
Каб зъ ѿмнае магілы
Я раптам змог устаць,
І за Жыцьцё змагацца
Свяёю плённай працай,
І ўсіх да Шчасьця зваць!

Мой Лес, прабач ты мне,
Што я жыву ѿ труне
І не могу змагацца...

У.Мак-Гро**ДРАМАКІ**
Дрэмле лес, дрэмлюць поле
і ляды,

Дрэмле хуткі калісці ручай,
Дрэмле выбух глухі
кананады,

Людзі ўсе драмакі, а на
жаль.

Калыханку съявяе ім гора,
Бесклапотнасць съявяе
падман,

І сыноў яны вучыць пакорна

Кленчыць моўкі чужынскім

панам.

Алег Туровіч

Хопіц спаць, драмакі,
прачынацца
Час прыйшоў, хопіц
кrexхы, браты.

Беларусі ўжо час
адраджацца,
Ўзняцца ў гору за лікам
съятым.

Дрэмле лес, дрэмлюць поле
і ляды,
На Радзіме наўкол драмакі,
Вось таму тут і гады,

Ашуканцы ды чужакі...

А.Наржевіч

Усходні «брат», заходні
«сябар»
Якіх бы плётак ні плялі,
Таму й другому трэба хабар

–
Кавалачак маёй зямлі.

Іх праға гэтая ня нова.
Бяз братнай ласкі і пашаны
Арлы: і бялы, і
дэзвюхгаловы –
Імкнуща ў нашыя абшары.

**ГЕНЭРАЛІСІМУСУ
ЎСЕ НАПІШУЦЬ**
Прывіячаецца Лідзія П.
Цыкл: Сtryечная сястра'

Паўсюль адна дрыгва
Спусцелая Масква
Ні берага ні дна
Усё пачынай спачатку.

Айчынная вайна
І час нібы вада
Яшчэ ён не вар'ят
Ты ліст яму даслала?

Генэралісімусу ўсе
Напішущы
Яго адказу ўсе
Чакаюць

А на перадавой
Няма ѿжо гарадоў
Якія мы з табой
Калісці будавалі

І вернуцца ракеты
Ад нашых перамоў
Ужо ён звар'яцеў
Бо ты яго... паслала

Генэралісімусу ўсе
Напішущы
Яго адказу ўсе
Чакаюць

САКРЭТ
Кахаеш любіш любіш любіш
Любіш любіш любіш любіш
не?

Кахаеш любіш любіш любіш
Любіш любіш любіш любіш
так!

Кахаеш любіш любіш любіш
Любіш любіш любіш любіш
не?

Кахаеш любіш любіш любіш
Любіш любіш любіш любіш
так!

СОНЕЙКА
Сылі я заўтра зайду да цябе
Пасьля соннай зімы
Я зімовае сонца і буду
прыходзіць
Часцей і часцей

Мне балюча глядзець
Як ляжыш ты на целе
Зямлі
Ты байшся мяне
Бо мае пацалункі як нож
цибэ рэжуць

Гэй зямля
Заалей зямля
Сынегам голым
Такое каханье
Забе съвет
Сылі, я заўтра прыду па
цибэ

Першым промнем
Я хачу быць з табою
Часцей і бліжэй
Я цябе аплюю але
Усё ж прыціснуся плечуком
Да тваіх бледных вуснай
І больш ніколі цябе ня
убачу

Гэй зямля залі мяне
Сынегам талым
Такая
Любобу забе съвет.
‘Тэксты напісаны паводле
музыкі да фільму “Брат-2”,
частковы могуць съязвавацца
на адпаведную мэлёду.

Усевалад з Вялайкі**СТАРЫ МЕНСК**

Сталіца! Ну і хай сабе ня
Вільня.
Але ж былі і базыльянскія
муры.
Павольна ідучы, ўглядзі
пільна,
Як горад гіне, быццам вой
стары.

Ня зьведаў ён мо толькі
землятрусаў.
А так – пажары, войны...
Ваяры
Край-суседзяў, ляхаў,
шваздаў, русаў
Палілі корчмы, хаты,
кляштары.

Калі ж міналі пошасці ліхія
І людзі адкладалі зброю
убоў,
То паўставалі гмахі, ды
такія,
Што аж зь нябасай
заглядаўся Бог.

А зараз засталіся толькі
здымкі
У музэях і газэтах тых часін.
І з кожным днём ўсе
мацней абдымкі
Аднолькавых бэтонных
дамавін.

Юры Чарнякевіч

Груган зямлю трывожыць
цемрай.
Гэта лёгка.
У слодчыя забыцца можа
вецер:
шалёны, хуткі, пругкі,
быццам куля;
расьціснучы слова на
паперы
плямай сіней –
і стрэліць зноў.
У восеньскім палоне
здаецца неба хмарным і
панурым,
рака здаецца цмокам
гладкацьвёрдым,
паветра – холадам і зорак
бліскам.
Памерла ціша.
Усё памерла:
Бог і сонца,
асадка на стале
і Беларусь, і вокліч.
І засталіся толькі
памяць пра шаленства
ды бусьлянката
бел-чырвона-белая.

рэха падзеяў

Выбары, якім не пацэнціла

Паўлюк Быкоўскі

Кастрычніцкім выбарам не пацэнціла. Адначатку ў грамадзтве існавала разуменне, што выбары ў Палату прадстаўнікоў — толькі падрыхтоўка да прызначаных на 2001 г. праздынцікіх выбараў. Грамадзтва ведала, што абвешчана адна гульня, а адбываецца іншшая.

ABCЭ і іншыя міжнародныя пасярэднікі прыклалі значныя намаганні, каб стварыць умовы дзеля вырашэння народжаных у лістападзе 1996 г. канстытуцыйных суперечнасцяў у Беларусі. У якісці кампраміснага варыянту яны пропанавалі правесці вольныя, дэмакратычныя і адкрытыя парламенцікія выбары з узделам абдувов бакоў канфлікту. Меркавалася, што парламэнт у выніку будзе прызнаны абдувом бакам і з дапамогай гэтага органа лъга будзе паступова вырашыць проблему.

Кіроўны рэжым успрыняў дзеянні міжнародных пасярэднікаў у ўмашчальніцтва ўва ўнутраныя справы Беларусі і амаль адкрыта сабаваў ажыццяўленыне пропанаванага варыянта. У сваю чаргу апанэнты Аляксандра Лукашэнкі выставілі чатыры умовы свайго ўзделу ў выбарах. Гэтыя патрабаванні, хоць і падтрыманыя ABCЭ, *a priori* не моглі быць выкананыя кіроўным рэжымам, паколькі сярод іх было патрабаванне пашырэць парламенцікія паўночоцтвы.

У выніку гэтых парламенцікіх выбаров не пацэнціла. Яны пазбавілі-

ся ня толькі прыдуманага ім ёўрапейскім структурам звышсэнсу (вырашэнне канстытуцыйных суперечнасцяў), але і нормальнага сэнсу парламенцікіх выбараў, калі прадстаўнікі розных палітычных сіл змагаюцца за права фармаваць дзяржаўную палітыку ці хадзя б упльваць на яе. З 97 абраңых дэпутатаў толькі 16 уваходзяць у партыі, прычым у асноўным прадстаўляюць неіснуючыя палітычныя сілы (*de jure* — партыя, *de facto* — прыстараванье, каб прасцей абраць таго іншага прадпрымальніка).

Цяпер да высноваў.

Ведаючы пра выкарстоны ўладамі адміністрацыі рэсурс, немагчыма расцініваць выбары як сведчаныне шырокай падтрымкі насельніцтвам абраңага кіроўным рэжымам курсу — наадварот, гэтаке сцьверджанне трэба паставіць пад пэўны сумнёў.

Ведаючы пра неразборлівасць у сродках большасці абраңых на гэтых выбарах дэпутатаў, націяжка ўявіць, каму будуть карысныя законы, якія яны прымуць, і для каго там будуть пакінутыя пралазы.

Ведаючы пра неабходнасць пераходу абраңага дэпутата ў трахметичныя тэрмін да працы ў парламенце на прафесійнай аснове, застаецца шкадаваць, што папулярныя пэдагогі, дактары і супрацоўнікі працаху юных органаў адмовіцца ад працы па асноўной спэцыяльнасці — яны вырашылі перакваліфікаўца ў палітыкаў і з дапамогай уладаў зрабіць гата.

дзе варта быць

Дні японскае культуры

У лістападзе ў Беларусі ладзяць дні японскае культуры. У праграме — выставка японскай традыцыйнай лялькі, а таксама паказы фільмаў. Гэтыя лялькі вельмі складаныя ды дужа дарагі. Ня кожная японская сім'я можа дазволіць сабе набываць іх. Выставка «Лялькі Японіі» пройдзе з 14 да 22 лістапада ў Менску (у Доме дружбы і культурных сувязей з замежнымі краінамі, што на Захараўа), а з 27 лістапада да 10 снежня — у Магілёўскім краязнаўчым музеі. З 15 да 21 лістапада ў менскім Палацы ветэранаў пройдзе паказ японскага кіно. З 27 лістапада гэтыя ж фільмы будуть дэмантравацца ў Магілёве.

Новая

Нямецкае кіно

Нямецкі культурны цэнтар ладзіць да 10 лістапада кінапаказ «Новая нямецкае кіно». Усе фільмы йдуць у менскім кінатэатры «Піянэр» (вул. Энгельса, 20). 8 лістапада — «Хутка і бяз болю» (1998, Фаніх Акін), 9-га — «Ясімі» (1988, режысёр Гарк Бом, фэдэральная прэмія «Залатая стужка» 1987), 9-га — «Позніяе шоў» (1999, Гельмут Дытль).

Журбей і Шпунт

У Нацыянальным мастацкім музеі экспануецца выставка «Рэстаўрацыя і рэстаўратары», прысьвяченая 30-годзідзю творчай дзейнасці знакамітых рэстаўратараў Пятра Журбей і Аркадзя Шпунта, якія фармавалі нацыянальную рэстаўратыўную школу. Яны адреставіравалі фрэскавыя жывапісі у Пінску, Магілёве і Менску, а ў 1998—2000 г. аднавілі абразы Маці Божай Адзігітры Менскай, Апостала Пётры і Апостала Паўла з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музею, а таксама аднавілі манументальны жывапіс Пінскага францішканскага манастыра XVIII ст. Выставка працягненца да 6 снежня.

Алесь Кудрыцкі

анонс

“Беларускі час”

На першай паласе новага нумару прафсаюзной газеты “Беларускі час” — гісторыя змаганняў аднаго берасцьцяца супраць ЖЭСу-трыбушыніка на тле неверагоднага падвышэння коштаў на жыллёва-камунальныя паслугі. У раздзеле “Інфармацыя” “БЧ” тлумачыць, чаму прадпрымальнікі ды настаўнікі гатовыя страйкаць. На трэцій паласе — сценар шоў-балету “Нешта парляемтападобнае”, артыкул пра

махінацыі на беларускім тэлебачанні ды камэнтары экспертаў адносна мінульых выбараў. Пад шапкай “Ракурс” — развагі пра катастрофічныя “поспехі” беларускай эканомікі, напісаныя па сцялох візытаў Лукашэнкі ў Сочы ды на Кубу. А з наступнага тыдня газета пачынае выходзіць не на 8 старонках, як раней, а на 12-ці.

А.К.

БТ вачыма беларуса

БТ пасъля рэвалюцыі

З 8 лістапада ў чарговы раз абноўца выгляд першага ў адзінага беларускага тэлеканалу. З новых праграмаў павагу авансам выклікае толькі “Вечаровы экспрэс”, музычна-інфармацыйна-забаўляльныя праект каманды зачыненага “Абібока” з удзелам ды-джея “Радыё Рокс” Тацяны Сулімавай ды Лявона Вольскага. Культурныя навіны мае асьвятаць праграма “Плянэтэ Арт”. “Сустрэчы ў Траецкім” будуть прадстаўляць “людзей мастацтва і культуры”. “Будні” ды “Адисэя каманды Кухто” выхадзіць будучы Застаўніца і дагутуляшня каралеўскай палаўніні, зорнікі ростані ды тайнія спружыны палітыкі. Хіба што ў першы ж тыдзень абяцаюць ажно тры добрыя фільмы — чэскі “Коля”, гішпанскі “Небяспека кахання” ды югаслаўскі “Чорная котка, белы кот”. І ўсё па-расейску...

Нашия праграмы пачынаюць весціці расейскай вядучыя (акторка Якаўлева ў праграме “Вялікі сняданак”). Нацыянальныя канал заставацца глыбока “рэспубліканскім”.

Багдан Арлоў

Арцём Лук'янівіч

Пружана

У музей-сядзібі “Пружанскае палац” — што ў Пружане, з 5 лістапада да 10 снежня ладзіцца выставка Мікалай Чурабы “Ніводнага дня без эскусіі”. Тут можна пабачыць ягоныя лепшыя творы з жывапісу і графікі. Мікалай Чураба памёр у 1998 г., гэта выставка — першая па ягонай смерці.

Ю.Зялевіч

Садок застаўся бязь нянькі

Створаная нядаўна беларуска-моўная група ў дзіцячым садку №413 на вул. Багдановіча ў Менску засталася бязь нянькі. Ад 3 лістапада да зветак няма каму даглядаць.

Праца нянькі доўжыцца ад 8 да 17 гадзін з перапынкам ад 13 да 15. Заробак — 22 тыс. руб. Калі хто хоча наняцца, званецце на тэлефон 251-95-90 — вам падрабязней распавядуць пра ўмовы і характеристар працы.

Віктар Мухін

Новы страйк прадпрымальнікаў

Сёння ў Беларусі 146 тысяч прыватных прадпрымальнікаў. Заўтра замест іх могуць зьявіцца 146 тыс. беспрацоўных.

З 1 кастрычніка гэтага году пачалі дзеяніца новыя мытныя правілы, паводле якіх прадпрымальнікі павінны плаціць вялікі падатак за ўвоз у Беларусь з тэрыторыі РСЕІ тавараў, вырабленых у траціх краінах. Каб пазбегнуць штрафу, кожны прадпрымальнік павінен мець каля 12 дакументаў. Але большасць гандляроў бяруць у РСЕІ малыя партыі тавараў, а то і ўвогуле адзінкавыя асобнікі. Патрэбных папераў ім праства не даюць — занадта дробныя кліенты. Кантролеры атрымліваюць пачатку з 1 лістапада праверкі на рынках, каб атісці маёмастць прадпрымальнікаў ды перадаваць сыгніты мытнікам, якія будуть спаганіць грошы. Большаясць дробных гандляроў падтрымлівае папераў ія мае, і таму атрымлівае, што з усіх сваіх тавараў яны павінны плаціць мыту. У мінулую суботу была вялікая аблава на рынку ў Ждановічах, у нядзелю “трэсці” рынак “Дынама”. Але пакуль стаўчыя прадпрымальнікі трываюць гэты зьдзек, іхнія калегі з рэгіёнаў пачалі змагацца за сваё права спа-

Алесь Кудрыцкі

маў забіваюць 4 «сухія» галы ў браму бедных гасцей, а вось “Дынама” ў Слоніме ледзі перамагае «камунальнікаў», дзякуючы адзінаму ў голу з пэнальці...

4 лістапада. Апошні тур. Лёс срэбра вырашаецца ў Менску. На “Дынама” гаспадары прымалі ў чэмпіёнаў з Мазыра, якія прости праў з носу хочуць узяць рэванс за хатнюю паразу ў першым коле першынства. Барысаўцы на “Тарпэда” змагаюцца супроты “мазаўцаў”. Пасля першага тайму на “Дынама” — 0:0, і тут на галоўную арэну краіны прыходзіць навіна, што БАТЭ на апошніх хвілінах першага тайму з пэнальці забіў гол ды вядзе ў ліку 1:0. Стала ясна — госьці тарпэднікі наўрадаць ці аддадзець вікторыю (так уроцце і сталася), а “дынамаўцам” трэба абавязково перамагаць. Аднак «Славія» мела свае пляны — двойчы прыграўшы менчукам з “Дынама”, можна было бы пастаўіць пад сумнёў справядлівасць свайго чэмпіёнскага тытулу. Тому “Славія” настойліва шукала поспеху ля брамы Юр'я Афанасенкі. І нарэшце дамаглася свайго. Зрэшты, ці былі рэзальныя падставы для прызначэння пэнальці, ці не, скажуць

Сабачыя гісторы

Віктар Шніп

Да аднаго сабакі прыйшоў Граждан, пераапрануты ў Пушкіна, і сказаў: "Давеч я выкушал трі чашкі какавы і без усякага ўкусу. Можа, у вас ёсьць сто грам на пратітанне?"

Да аднаго сабакі прыйшоў Граждан, пераапрануты ў Анатоля Сыса, і сказаў: "Я сын Янкі Купалы і ўнук Максіма Багдановіча. Надайце Хрыста радзі..."

Адзін сабака пераапрануты ў Людмілу Рублеўскую і прыйшоў да Граждана. Граждан пераапрануты ў другі пакой і выйшаў адтуль пераапрануты ў Шніпа.

Адзін сабака пераапрануты ў Мыйдадзіра і прыйшоў да Граждана. Убачыў Мыйдадзіра Граждан і сказаў: "Сёньня нядзея, тре будзе памыща..."

Адзін сабака распранутыся. Граждан Гражданом.

Адзін сабака пераапрануты ў Някляева і паехаў у Польшчу. А там сядзіць Някляеў, пераапрануты ў Граждана.

Адзін сабака пераапрануты ў Пазыняка. Прыйшоў да Граждана і запытаўся: "Дзе ты быў, калі я галадаў у Амерыцы?"

Адзін сабака пераапрануты ў Леніна. Зъбегліся Гражданы зь віламі і лапатамі і скінулі з трактара старшыню калтасу.

Адзін сабака пераапрануты ў Якуба Коласа. Ідзе па вуліцы, і ўсе з ім вітаюцца: "Дзень добраў, дзядзька Колас!" І тут ехаў Граждан на ровары, заглядзёўся на пераапранутага сабаку і трапіў пад трамвай.

Адзін сабака пераапрануты ў Анатоля Сыса. Выпіў паўлітра "чарніла" і пайшоў у Дом літарата. А там на вахце сядзеў Граждан, якому было ўсё роўна, у каго пераапранутыся сабака. І сказаў Граждан сабаку: "Ты хоць у Петруся Броўку пераапраніся, а цябе, сабачая морда, я ўсё роўна не пушчу ў Бум-Ліп!"

Да аднаго сабакі прыйшоў Граждан, пераапрануты ў першага беларускага Нобелеўска-

АД ГРАЖДАНОУ

Калі Гражданы адкапалі Рагнеду, Сабака думаў: "Навошта займацца экстремацый, калі вакол столікі прыгожых дзяўчач?"

Адзінае, што падабалася Сабаку ў газетах — іхныя назвы. Напрыклад, "Савецкую Беларусью" чытаў бы і чытаў.

Калі Сабака даведаўся пра Астанкінскую тэлевежу, ён здзіўлена глядзеў у тэлевізар на дыктараў. Якія ж героі: глядзяць у камэрку, а самі гарыца!

Вангор Вушанкі, Маладэчна

Сабака цэлы дзень махаў кавадлам і ніколі не жаліўся на стомленасць, а Граждан, палляпушы языком пяць хвілін, "вылажыўся ўвес".

Юрась Галодны, Менск

Адзін Шніп друкаваў "Сабачыя гісторы". А ўсе Гражданы яму зайдзросцілі ды таксама пісалі ў "Нашу Ніву".

Адзін сабака трапіў у гісторыю. Таму яму адразу далі гражданства саюзнае дзяржавы.

Адна гражданка Наста заклікала Шніпа бараніць ягонага сабаку. А сабака хацеў абараўніца сам.

Зыміцер Калярадзкі, Менск

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНAY АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуюм Вашу абвестку (ня больш за 15 слоў) бясплатна. 220050, Менск, а/c 537

Тэкст _____

Імя і прозывішча _____

Адрес, тэлефон _____

ПРЫВАТНАЯ АБВЕСТКИ

ВІТАНЫ

Зымітра Мудронку вішну з нараджэннем другога сына. Так трymаць! Лідчук

Зымітра Салошкіна вішну са шлюбам! Трymаць! Лідчук

ГУРТОК ПАДРЫХТОУКІ ДА ШКОЛЫ

Запрашаем дзяцей 4—5 гадоў у гурток падрхтоўкі да школы. Колькосьць вакансій абмежаваная. Пададыце на т.: 284-85-11

ІДЗІ

Сп. Намызы! "Сабачыя гісторы" — гэта не лайно, гэта — літаратура. Чытайце Э. Енска. Наталья

Самыя значныя падзеі адбываюцца на мяжы вякоў. Мая Падзея — ты. Р.А.

Мы вялікая нація! Абудуем Вялікую дзяржаву!!!

А slabая цывілізацыя ў нас таму, што наш народ не прыкладаў да будовы яе сваёй рукі, што яна нічым не звязана з яго душой. "НН", 1910

"Гэты натоўп ухо не натоўп: ён — народ. Я паглыблены ў гарнідар разгрому, і ўсё-такі я адчуваю себе пераможкам". Мы — народ, мы — пераможам! Да Сент-Экзопэры! Aleks Ličviny, рісесіе на сваю Ličviny i rušie u Еўропы. Беларусы, беларуская мова больш руская, чымсці расейска-маскоўская!

Паведамлем, што нашыя імёны ў газэце "Радавая Беларусь" друкуюцца бяз нашае на тое згоды. Алеся Карніенка, Віктар Мухін, Аўгінна Парашчанка, Максім Кашиноў, Тацяна Папова

КГБ. Дзяржкамдрук і Адміністрацыя Прэзыдэнта Беларускай Народнай Рэспублікі паведамляюць пра спыненне фінансавання газеты "Радавая Беларусь"

ІНСТРУКЦІЯ

Гтарыст гурта DEEP PURPLE Стыві Морс шукае англомоўную інструкцыю па эксплуатацыі трактара "Беларусь". Саму інструкцыю ці ўмовы высылкі трэба слаць на адрес fanmail@stevemorse.com...

КАНТАКТЫ

Шукаем карэспандэнтак на Гарадзеншчыне. Звязацца: 230003, Горадня, а/c 110, e-mail: bunt.hrodna@usa.net

КІНІ, МУЗЫКА

Прадаін кніга на народным мастацтве, літаратуразнаўстве, гісторы і на іншых тэмам. Вышло каталог на замову. Тэлефун: 272-81-98, або лістапіце: 220116, Менск, а/c 272.

Прадам Біблію на французскай мове 1923 г. выдання. Т.: (02251) 2-37-87

Беларускую Біблію, Эвангельле, духоўную літаратуру куплю. Т.: 226-42-63

Куплю літаратуру па геральдыцы. Т.: (029) 676-33-69, Андрэй

"Археалігічны адурыцці савету", "Кроніка Белай Русі", "Беларускі Гістарычны Агляд", "Энцыклапедыя гісторы Беларусі" (1, 2, 4, 5 т.), аудіё-, відэакасеты, CD, выцінанкі шукайце на выставе (Румянцава 13), 11.00—19.00, апрош выходных

КУРТКІ

Танія прадаю 3 дзіцячыя курткі, футра на дзіцёнка 6—9 гадоў б/u, расейска-польскі размойнік, расейска-чэскі слоўнік. Т.: 251-30-15, Мікола

МАДЭМ

Прадам мадэм "MOTOROLA" 56k (int.). Т.: 236-32-89, Лявон

МУЗЫКА, ВІДЗА

Выставка беларускай юбілеўдаврадуцкай і юніг у Горадні працуе штоланядзелі і серады з 17 да 20 гадзін на адрасе: вул. К.Марка 11 (другі паверх)

На мінулым тыдні на заклік

падпісць сябра азваліся спадары

Aleks зь Менску, Андрэй Сідорык,

Віталь Цыганкоў зь Менску і

спадар, які не пажадаў называць

свайго імя ў газэце.

Дзякуем!

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Зымітру М. з Менску. Замнога памылак у тым, што вы пышаце.

Андрэю М. з Горадні. Апавядыцца пра прыезд сп. Высоцкага суцэльна ў кантэксціе барацьбы з РНЕ, гэта значыць найперш рэкламаваць гэту арганізацыю. Гэныя толькі й гоніцца за рэкламай, а гэтыя толькі й давай пісаць, дзе каму РНЕшнікі ў морду дали. Зводзіць нацыянальна-вызваленую барацьбу да змаганняў з РНЕ — значыць адступаць на ту самую каламутную пэрыфэрыю грамадзкага жыцця, у якой круцяцца яны і дзе яны як рыба ў вадзе.

Люгеній III. з Менску. Маладая літаратура не ствараеца па рашэнні Саюзу Пісьменнікаў. Большасць тых маладых аўтараў, пра якіх пішаце вы, не "імкнущы да асьвятлення жыццёвых зьяваў у літаратуры", унікаюць драматычныя моманты ў сучаснасці, баязліва перапиўваюць старэйшыя, не рашаючыся выйсці за межы традыцыйнай эстэтыкі і нарматыўных слоўнікаў. А тое, што Вы ўхвалваеце адначасова пастаў, якія палахваляюць любых фармальных пошукаў, і пастаў, якія абсалютызуюць фармальныя пошуки, выклікае сумненны ў Вашай шчыгры.

Ігару Д. з Магілёва. Мапы павесім у рэдакцыі.

net

Адзіны традыцыйнай іспаганскі форум у беларускім сеіце "Святая Дуброва" запрашает ўсіх цікайных браць у аблеркаўніцах: www.dubrova.cjb.net

ПАСЬВЕДЧАНЫЕ

Страчана пасьведчаные інваліда 08 №0095516 на імя Хазяйні Кірыла Міхайлавіча лічыць несправдым

ПРАЦА

Дызайн-студія патрабуеца маладая камунікацыйная асона па пасаду менеджера з веданнем паліграфіі. Т.: (017) 254-73-68, Зыміцер

Дапамагу пачаць сваім бізнесу (не распаўсюджаны). Прыйдзік ад 200 у.а. Нескладаны! Даставу! Ад Вас каперта са зв./а + купон б/а: 220089, Менск-89, а/c 122

Запрашаем да супрацоўніцтва актыўных людзей у новым бізнес-пракце. Ад Вас каперта са зв./а: 213827, Бабруйск-27, а/c 63

Тэлефон

Куплю тэлефон "Бэнэфон твін". Т.: (029) 676-33-69, Андрэй

КУРСЫ ДЫ-ДЖЭЯТУ

Падрыхтоўка па спецыяльнасцях: PR, тэхнолёгія шоў, грамадзкое лідерства, тэлевізія і радыё. Кошы паніядзелак а 17-й, Варвашэні, 8.

Уважод звольны.

Даведкі праз тэл.:

284-50-12. Павал Севярынец

АДАМ ГЛЁБУС

запрашает на прэзэнтацию сваёй новай кнігі

«ТЭКСТЫ»

што адбудзеца

ў Музэі

Максіма